

เอกสารสรุปเชิงนโยบาย

“การพัฒนาศักยภาพและเอกลักษณ์แรงงานอาชีวศึกษาไทยใน 3 ยุทธศาสตร์หลัก: การวิเคราะห์ผ่านแผนที่เส้นทางการก้าวเข้าสู่แรงงานอาชีวศึกษาไทย ภายใต้แนวคิดความปกติใหม่”

โดย รศ. ดร. จุฬณี เทียนไทย (คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

และ ดร. กุลกนิษฐ์ สุธรรมชัย (นักวิจัยอิสระ)

เอกสารสรุปเชิงนโยบายนี้เป็นการนำผลการวิจัยที่ได้รับจากโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและเอกลักษณ์แรงงานอาชีวศึกษาไทยใน 3 ยุทธศาสตร์หลัก: การวิเคราะห์ผ่านแผนที่เส้นทางการก้าวเข้าสู่แรงงานอาชีวศึกษาไทย ภายใต้แนวคิดความปกติใหม่” ที่ได้เสนอต่อแผนงานยุทธศาสตร์เป้าหมาย (Spearhead) ด้านสังคม แผนงานคนไทย 4.0 สนับสนุนโดยสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) มาวิเคราะห์และสรุปเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนั้น เอกสารนี้จึงได้ตัดเนื้อหารายละเอียดและเนื้อหาทางเทคนิคออกไปเพื่อตอบโจทย์เฉพาะของเอกสารนี้ที่ด้วยข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเป็นหลักเท่านั้น สำหรับเนื้อหางานวิจัยและผลการศึกษาโดยละเอียดสามารถอ่านได้ในรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ประเทศไทยมีเป้าหมายที่จะก้าวพ้นกับดักประเทศรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) ไปสู่การเป็นประเทศที่มีรายได้เทียบเท่าประเทศพัฒนาแล้ว โดยรัฐบาลได้มีนโยบายปฏิรูปประเทศไทยสู่ “Thailand 4.0” คือ การมุ่งให้ประเทศไทยมีเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม มีการพัฒนาไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ซึ่งการที่ประเทศไทยจะสามารถก้าวไปสู่เป้าหมายให้ได้นั้น “ทรัพยากรมนุษย์” ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่ง โดยงานวิจัยนี้ได้สังเกตเห็นว่า ทรัพยากรมนุษย์จากกลุ่มอาชีวศึกษาจะเป็นกำลังสำคัญในการผลักดันเศรษฐกิจไทยให้ก้าวไปสู่เป้าหมายของประเทศได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการศึกษาและพัฒนาแรงงานให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศตามที่มีการวางยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0 ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) โดยกระทรวงอุตสาหกรรม (2559) ให้เศรษฐกิจประเทศไทยขับเคลื่อนด้วยอุตสาหกรรม 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอุตสาหกรรมประเภทที่ 1 อุตสาหกรรมต่อยอดอุตสาหกรรมเดิมที่มีศักยภาพ (First S-Curve) กลุ่มอุตสาหกรรมประเภทที่ 2 อุตสาหกรรมอนาคต (New S-Curve) และกลุ่มอุตสาหกรรมประเภทที่ 3 อุตสาหกรรมที่ไทยมีศักยภาพเดิมอยู่แล้วแต่ยังไม่ได้สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้เท่ากับกลุ่มแรกจึงควรต้องปฏิรูป สำหรับโครงการวิจัยนี้ได้มุ่งเน้นการศึกษาไปยัง 3 อุตสาหกรรม ได้แก่ 1) อุตสาหกรรมหุ่นยนต์เป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมศักยภาพสูงแห่งอนาคต (New S-Curve) 2) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จัดอยู่ในหมวดอุตสาหกรรมเดิมที่มีศักยภาพ (First S-Curve) และ 3) อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการแปลงความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศไทยในด้านความหลากหลายเชิงวัฒนธรรมให้เป็นความได้เปรียบในเชิงแข่งขันในเวทีโลกให้ก้าวหน้า โดยในงานวิจัยนี้เลือกศึกษาธุรกิจอาหารและศิลปกรรม

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาถึงช่องว่างทางทักษะ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะให้เป็นไปตามที่รัฐและตลาดแรงงานคาดหวังของกลุ่มแรงงานสายอาชีพของไทยใน 3 อุตสาหกรรมดังกล่าว และที่สำคัญคือ การค้นหาจุดแข็งและคุณลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของแรงงานอาชีพศึกษาที่จะสามารถนำไปส่งเสริมให้เป็นจุดเด่นที่สำคัญในเวทีโลกได้ อีกทั้งภายใต้แนวความคิดของความปกติใหม่ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับแวดวงอาชีพศึกษาและตลาดแรงงาน โครงการวิจัยนี้จึงผนวกการศึกษาเรื่องการใช้เทคโนโลยีในการแสวงหาความรู้และทางเลือกในการตัดสินใจ แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์ การสร้างเสริมทักษะ และช่องทางโอกาสการสร้างอาชีพใหม่ภายใต้ฐานความรู้ทางวิชาชีพที่เรียนมา ซึ่งจะนำมาสู่การสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้กับการศึกษาสายอาชีพศึกษาในสังคมไทยในอนาคตได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษามีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาศักยภาพและเอกลักษณ์แรงงานอาชีพศึกษาไทยใน 3 อุตสาหกรรมหลัก โดยใช้เทคนิคแผนที่เส้นทางและเทคนิคการวิจัยทางมานุษยวิทยา ทำให้ได้มาซึ่งจุดแข็งคุณลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะในการนำมาปรับภาพลักษณ์อาชีพศึกษาให้สอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งยังได้ข้อเสนอแนะแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนและพัฒนาอาชีพศึกษาให้ตอบโจทย์ในสิ่งที่เป็ความเสี่ยงสะท้อนมาจากมุมมองคนในและตรงจุดที่เป็นปัญหาและอุปสรรคของนักเรียนและแรงงานอาชีพศึกษาอย่างแท้จริง

1.3 เทคนิคที่ใช้ในงานวิจัย

1) **เทคนิคแผนที่เส้นทาง (Journey Map)** เป็นหนึ่งในเทคนิคที่ใช้กระบวนการ Design Thinking ที่สามารถให้แผนที่เป็นภาพ (Visualized Map) ทำให้เห็นความต่อเนื่องของเส้นทางเดินในชีวิตคนในประเด็นที่สนใจศึกษาอย่างละเอียด การใช้เทคนิคแผนที่เส้นทางยังทำให้เข้าใจในกระบวนการคิด ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงชีวิต รวมทั้งเข้าใจบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอีกด้วย เทคนิคแผนที่เส้นทางสามารถระบุจุด/ช่วงเวลาของปัญหาอุปสรรค โอกาส และจุดที่สามารถปรับภาพลักษณ์ของอาชีพศึกษาได้เป็นอย่างดี ผลที่เกิดจากการใช้เทคนิคนี้ยังสามารถนำไปพัฒนาเป็นองค์ความรู้เพื่อกระตุ้นให้เห็นภาพใหม่ของการพัฒนาและการเลือกเรียนต่อสายอาชีพศึกษาด้วย

2) **เทคนิคการวิจัยทางมานุษยวิทยา (Anthropological Research Techniques)** ได้แก่

2.1) **การสัมภาษณ์ประวัติชีวิต (Life History)** เป็นการสัมภาษณ์เรื่องราวของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยเพื่อทราบประวัติ ความเป็นมาของบุคคลนั้น ๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าเรียนด้านอาชีพศึกษา

2.2) **การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)** เป็นการสัมภาษณ์ทั้งแบบเผชิญหน้า (Face-to-Face) และผ่านช่องทางออนไลน์ในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามวัตถุประสงค์การวิจัยกับทุกกลุ่มประชากร

2.3) การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) ในสถาบันการศึกษาและสถานประกอบการ (ก่อนช่วงแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019)

นอกจากนี้ ยังมีการใช้เทคนิคการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการทบทวนวรรณกรรมและศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Literature Review) ที่มีอยู่ทั้งในสังคมตะวันตกและตะวันออก โดยมุ่งเน้นไปที่การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยเอกสารและข้อมูลที่น่ามาวิจัยอาจปรากฏในรูปแบบสถิติ งานวิจัย หนังสือ บทความ วารสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ และสื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ เป็นต้น เพื่อที่ผู้วิจัยจะได้ทราบถึงประเด็นที่อาชีวศึกษาไทยมีความเหมือนหรือแตกต่างจากประเทศอื่น ตลอดจนค้นหาช่องว่างทางวรรณกรรม ทำให้สามารถนำมาศึกษาวิจัยต่อยอดจากความรู้เดิม และสร้างองค์ความรู้ใหม่อันจะเป็นประโยชน์ในวงการวิชาการต่อไป

1.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้รวมจำนวนทั้งสิ้น 177 คน ซึ่งมาจากหลายพื้นที่ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ เชียงราย อุบลราชธานี และสงขลา โดยแบ่งประชากรที่เข้าร่วมในงานวิจัยออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มแรงงานอาชีวศึกษาของไทย ประกอบไปด้วย

- กลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาผู้ที่กำลังศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) อายุ 18 ปีขึ้นไป เป็นผู้เรียนในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมที่งานวิจัยนี้สนใจศึกษา ได้แก่ สาขาเมคคาทรอนิกส์และหุ่นยนต์ สาขาการท่องเที่ยว สาขาการโรงแรม สาขาอาหารและโภชนาการ และประเพณีศิลปกรรม รวมจำนวน 97 คน

- กลุ่มแรงงานอาชีวศึกษา คือ นักเรียนอาชีวศึกษาที่เรียนจบแล้วและได้อยู่ในตลาดแรงงานในสาขาอาชีพที่เกี่ยวข้องกับ 3 อุตสาหกรรมที่งานวิจัยนี้ศึกษา อายุระหว่าง 19-49 ปี รวมจำนวน 44 คน

2) กลุ่มหัวหน้างาน/นายจ้าง ผู้ทำธุรกิจใน 3 อุตสาหกรรม ทั้งบริษัทภายในประเทศไทยและบริษัทระหว่างประเทศ รวมจำนวน 21 คน

3) กลุ่มครอบครัวแรงงานอาชีวศึกษา ได้แก่ ครอบครัวของนักเรียนอาชีวศึกษา จำนวน 8 คนและผู้นำชุมชน จำนวน 7 คน

1.5 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากงานวิจัย

จากการเก็บข้อมูลเชิงลึกด้วยเทคนิควิจัยทางมานุษยวิทยากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยถึงข้อเสนอแนะและความต้องการการสนับสนุนที่จำเป็นในการพัฒนาอาชีวศึกษาของไทย จากมุมมองคนใน (Emic Perspective) ของ 3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในงานวิจัยนี้ ได้แก่ มุมมองนักเรียนอาชีวศึกษา มุมมองแรงงานอาชีวศึกษา และมุมมองนายจ้างหรือสถานประกอบการ โดยผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่มได้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ตามประสบการณ์และมุมมองของตนเอง นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้นำผลการศึกษาของ

งานวิจัยในประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยมาวิเคราะห์ร่วมด้วย โดยสามารถสรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบายได้เป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนอาชีวศึกษา 2) ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับแรงงานอาชีวศึกษา 3) ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับนายจ้าง/สถานประกอบการ 4) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาภาพลักษณ์อาชีวศึกษา

สำหรับข้อเสนอแนะในแต่ละส่วนนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอด้วยการระบุผู้ที่เกี่ยวข้องหลัก (Key Actor) ในการสนับสนุนหรือดำเนินการตามข้อเสนอแนะในประเด็นนั้น ๆ และผู้วิจัยได้ทำสัญลักษณ์รูปดาว ★ เพื่อสื่อว่าข้อเสนอแนะใดควรได้รับการพัฒนาในระยะเร่งด่วนสำหรับเป็นรากฐานที่ดีต่อการพัฒนาในระยะยาวต่อไป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.5.1 ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนอาชีวศึกษา

ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนอาชีวศึกษาในส่วนนี้เน้นไปถึงสิ่งที่ควรให้การสนับสนุน ปรับปรุงหรือพัฒนาเพิ่มเติมซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาเป็นหลัก โดยนักวิจัยได้วิเคราะห์และนำมาสรุปข้อเสนอแนะพร้อมระบุผู้นำข้อเสนอแนะไปดำเนินการ (Key Actor) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนอาชีวศึกษา และผู้วิจัยได้ทำสัญลักษณ์รูปดาว ★ เพื่อสื่อว่าข้อเสนอแนะใดควรได้รับการพัฒนาในระยะเร่งด่วนสำหรับเป็นรากฐานที่ดีต่อการพัฒนาในระยะยาวต่อไป

การสนับสนุนด้านงบประมาณและอุปกรณ์การเรียนการสอน ★

Key Actor: รัฐและผู้กำหนดนโยบาย

รัฐบาลควรทบทวนการจัดสรรงบประมาณสำหรับสนับสนุนแก่สถาบันอาชีวศึกษาต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากผลการศึกษาในงานวิจัยนี้พบว่า สถาบันอาชีวศึกษาเน้นการจัดสถานที่การเรียนการสอนที่จำลองการปฏิบัติงานจริงและการสอนในภาคปฏิบัติ ซึ่งจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์มาก ในหลายพื้นที่โดยเฉพาะในพื้นที่ต่างจังหวัดยังคงขาดแคลนงบประมาณและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่สำคัญ ส่งผลให้มีอุปกรณ์ไม่เพียงพอและไม่ทั่วถึงต่อจำนวนนักเรียนทุกคน อีกทั้งอุปกรณ์บางอย่างล้าสมัยหรือชำรุด และสถานที่ที่ใช้จัดการเรียนการสอนไม่เหมาะสมต่อจำนวนนักเรียน รวมไปถึงงบประมาณในการสนับสนุนงานวิจัย โครงการ การแข่งขัน หรือการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนก็ยังไม่เพียงพอ ซึ่งปัญหาการขาดแคลนงบประมาณดังกล่าวส่งผลกระทบต่อประสบการณ์การเรียนรู้ ทำให้นักเรียนไม่สามารถพัฒนาทักษะฝีมือได้อย่างเต็มที่ ทำให้กำลังคนอาชีวศึกษาที่ก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงานไม่ได้รับการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ยิ่งไปกว่านั้น ช่วงเวลาของการเก็บข้อมูลของงานวิจัยนี้เป็นช่วงที่ประเทศอยู่ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ที่ส่งผลให้ระบบการศึกษาต่าง ๆ ต้องนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเรียนการสอนมากขึ้นโดยจัดการเรียนการสอนในแบบออนไลน์ จึงส่งผลกระทบต่อกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะนักเรียนอาชีวศึกษาหลายคนเป็นนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ฐานะทางบ้านไม่ดีนัก จึงมีความยากลำบากกับการเรียนออนไลน์ที่ต้องใช้อุปกรณ์และอินเทอร์เน็ต ดังนั้น รัฐบาลควรให้

การช่วยเหลือและสนับสนุนด้านงบประมาณเพิ่มเติมเพื่อเป็นการช่วยลดภาระในการหาอุปกรณ์ดิจิทัลที่ต้องใช้ในการเรียนออนไลน์ รวมไปถึงค่าบริการอินเทอร์เน็ตแก่นักเรียน

นอกจากนี้ รัฐควรมีระบบหรือกลยุทธ์แนวทางการให้ทุนการศึกษาและเงินช่วยเหลือในการเรียนกับนักเรียนอาชีวศึกษาอย่างทั่วถึงและเหมาะสม เพราะนักเรียนอาชีวศึกษาจำนวนมากยังขาดแคลนทุนทรัพย์ เนื่องจากครอบครัวมีฐานะยากจน ส่งผลให้ขาดแคลนต้นทุนทางอุปกรณ์การเรียนที่สำคัญและจำเป็นต่าง ๆ โดยนักเรียนหลายคนต้องทำงานพิเศษระหว่างเรียนค่อนข้างหนักเพื่อหาเงินมาใช้ในการศึกษาต่อ จนทำให้นักเรียนเหนื่อยล้าและไม่สามารถเรียนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การให้การสนับสนุนด้านทุนการศึกษากับนักเรียนอาจมีส่วนช่วยลดปัญหาการลาออกระหว่างเรียนของนักเรียนอาชีวศึกษาได้อีกด้วย เนื่องจากผลการศึกษาในงานวิจัยนี้พบว่า สาเหตุประการหนึ่งที่นักเรียนอาชีวศึกษาต้องลาออกกลางคันเพราะครอบครัวมีปัญหาทางการเงิน ขาดแคลนทุนทรัพย์จนไม่สามารถส่งเสียบุตรหลานให้เรียนต่อได้ ทำให้นักเรียนต้องลาออกกลางคันเพื่อมาหางานทำ

Key Actor: ภาคเอกชน

นอกจากการจากภาครัฐแล้ว นักวิจัยยังมองว่าหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ จากภาคเอกชนสามารถเข้ามามีส่วนสนับสนุนด้านงบประมาณและอุปกรณ์ให้กับอาชีวศึกษาได้ เช่น การให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนอาชีวศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนด้านอุปกรณ์ให้กับสถาบันอาชีวศึกษาต่าง ๆ เนื่องจากสถานประกอบการในภาคเอกชนมักจะมีอุปกรณ์ที่ทันสมัยมากกว่าสถาบันการศึกษา อีกทั้งภาคเอกชนยังสามารถให้การสนับสนุนหรือบริจาคอุปกรณ์การเรียน เช่น คอมพิวเตอร์ หรือโน้ตบุ๊ก ให้กับนักเรียนอาชีวศึกษาได้มีใช้ในการเรียนได้เพียงพอมากขึ้น โดยเฉพาะสถาบันอาชีวศึกษาในต่างจังหวัด ซึ่งการช่วยเหลือจากภาคเอกชนเพิ่มเติมในส่วนนี้ก็จะช่วยให้นักเรียนไม่ต้องรอการอนุมัติหรือฟังฟังงบประมาณรัฐเพียงอย่างเดียว

การพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาให้ทันสมัยและตอบโจทย์ทักษะในการทำงานจริง★

Key Actor: รัฐและผู้กำหนดนโยบาย

ภาครัฐและผู้มีส่วนในการกำหนดนโยบายหรือแนวทางการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาอาชีวศึกษาควรจัดให้มีวิชาเลือกที่พัฒนาทักษะที่หลากหลายนอกเหนือไปจากวิชาหลักของแต่ละสาขามากขึ้น เช่น วิชาภาษาอังกฤษ ภาษาที่สาม ทักษะการปรับตัวและการทำงานร่วมกับผู้อื่น การสอนเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Multicultural) วิชากฎหมายแรงงาน เป็นต้น ตลอดจนวิชาที่ให้ความรู้และทักษะที่สำคัญในการเป็นผู้ประกอบการ เช่น สอนการทำธุรกิจเบื้องต้น การเงิน การบัญชี การตลาดพื้นฐาน เป็นต้น เพื่อที่ในอนาคตนักเรียนอาชีวศึกษาที่สนใจอยากทำธุรกิจเป็นของตนเองจะสามารถต่อยอดความรู้ไปเป็นผู้ประกอบการได้ ดังนั้น ภาครัฐ ผู้กำหนดนโยบาย และหน่วยงานระดับสูงที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ควรสนับสนุนการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่หลากหลายและตอบโจทย์ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพิ่มเติมมากขึ้น

หรือการให้การสนับสนุนนักเรียนอาชีวศึกษาได้ขยายแหล่งการเรียนรู้ที่เปิดกว้างมากขึ้นกว่าการเรียนรู้ในวิทยาลัยตนเอง เช่น การสร้างความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาหรือภาคเอกชนที่มีการจัดทำหลักสูตรออนไลน์ให้นักเรียนได้เรียนฟรี เพื่อที่นักเรียนอาชีวศึกษาจะได้ขยายฐานความรู้และทักษะที่หลากหลายตามความสนใจ และเพิ่มโอกาสการเรียนรู้ในสิ่งที่ไม่ได้มีสอนในวิทยาลัย หรือการที่วิทยาลัยอาชีวศึกษาสร้างเครือข่ายระหว่างวิทยาลัยที่เปิดสอนรายวิชาที่แตกต่างกันให้นักเรียนสามารถเข้ามาแลกเปลี่ยนกันเรียนรู้ในการเรียนการสอนข้ามวิทยาลัยได้ เป็นต้น

นอกจากนี้ ความรู้เกี่ยวกับการทำงานในองค์กรก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนเตรียมความพร้อมก่อนที่จะลงไปเจอกับการทำงานจริง โดยสถาบันอาชีวศึกษาควรจัดอบรมสั้น ๆ ก่อนส่งเด็กนักเรียนไปฝึกงานหรือก่อนจบการศึกษา เพื่อให้นักเรียนทราบว่าสภาพแวดล้อมในการทำงานจริงเป็นอย่างไร ควรวางตัวและเตรียมตัวอย่างไรเพื่อให้สามารถปรับตัวได้ง่ายขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้นักเรียนมีความรู้พื้นฐานขององค์กรนั้น ๆ ที่กำลังจะไปฝึกงานด้วย

Key Actor: ภาคเอกชน

ภาคเอกชนช่วยเหลือด้านการจัดทำสื่อการเรียนการสอนที่ทำให้เห็นหน้างานจริง และทันต่อความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันอยู่เสมอ โดยสถานประกอบการอาจมีส่วนร่วมในการสอนเสริมกับที่วิทยาลัย โดยนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วย เช่น การ Live (ถ่ายทอดสด) หรือถ่ายคลิปให้นักเรียนได้เห็นการทำงานจริง เนื่องจากในทางปฏิบัตินั้นเป็นการยากที่ครูในวิทยาลัยอาชีวศึกษาจะสามารถทราบถึงสิ่งที่หน้างานกำลังปฏิบัติจริงหรือสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างทันทั่วถึง เนื่องจากครูไม่ได้มีโอกาสปฏิบัติงานอยู่ที่หน้างานตลอดเวลา ซึ่งบางครั้งครูเองก็ต้องอาศัยการอัปเดตข้อมูลข่าวสารจากสถานประกอบการ และไปฝึกปฏิบัติจริงที่หน้างานเป็นระยะด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับโครงการของสำนักนโยบายและแผนการอาชีวศึกษา (2564) เรื่องการพัฒนาศักยภาพครูอาชีวศึกษาโดยจัดให้มีกิจกรรมการฝึกปฏิบัติของครูอาชีวศึกษาที่หน้างานจริงที่สถานประกอบการ

นอกจากนี้ ในการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนระดับอาชีวศึกษาให้มีความทันสมัยมากขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับสังคมและการพัฒนาของโลกในยุคปัจจุบันนั้น ควรให้สถานประกอบการได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรด้วย เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานจริง อันจะส่งผลให้นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะที่สำคัญในการทำงานจริง ซึ่งจะช่วยเพิ่มความมั่นใจในการรับเด็กอาชีวศึกษาเข้าฝึกงานหรือรับเข้าทำงานของสถานประกอบการต่อไปในอนาคต

Key Actor: ครูอาชีวศึกษา

สำหรับวิธีการเรียนการสอน ครูอาชีวศึกษาควรออกแบบวิธีการเรียนรู้ในแต่ละรายวิชาที่กระตุ้นความสนใจนักเรียนด้วยกิจกรรมและสื่อการสอนที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้นักเรียนเข้ามามีบทบาทสำคัญภายในห้องเรียนมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิจัยนี้พบว่า การเรียนรู้ด้วยการทำโครงการ (Project-based Learning) และการเรียนรู้โดยการแก้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning) จะสามารถทำให้นักเรียนรู้จักเชื่อมโยงความรู้จากหลากหลายวิชา และพัฒนาทักษะอื่น ๆ หรือทักษะประเภท Soft Skills ด้วย

โดยมีครูทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง (Mentor) หรือผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ (Facilitator) อีกทั้งเนื้อหาที่สอนไม่ควรสอนให้นักเรียน “ทำเป็น” หรือ “ใช้งานอุปกรณ์เป็น” เพียงอย่างเดียว แต่ควรให้เข้าใจภาพกว้างของงานทั้งหมด เน้นการสอนให้คิดวิเคราะห์วางแผน แก้ไขปัญหา ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจหลักการพร้อมทั้งกระตุ้นให้นักเรียนสามารถนำหลักการนั้นไปคิดต่อยอดองค์ความรู้หรือคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ได้มากขึ้น นอกจากนี้ ครูสามารถนำสื่อดิจิทัลและสื่อออนไลน์มาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการสอน หรืออาจมอบเป็นโจทย์แก่นักเรียนในการค้นคว้าหาข้อมูลผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ ตามความสนใจ เช่น การท่องเที่ยววิถีก็ให้นักเรียนดู YouTube ช่องท่องเที่ยวที่ไปในที่ที่ไม่ซ้ำใคร สาขาอาหารในโรงแรมก็ให้ค้นหาไอเดียใหม่ ๆ ในการทำอาหารหรือขนม แล้วนำมาเสนอหรือแลกเปลี่ยนกับเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน เป็นต้น

ครูควรปรับวิธีการเรียนให้นักเรียนมีส่วนร่วม มีกิจกรรมที่ดึงดูดในระหว่างเรียนเพิ่มเติม ตลอดจนสร้างบรรยากาศที่ให้นักเรียนรู้สึกสามารถถามคำถามได้อย่างสบายใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่มีการเรียนการสอนออนไลน์เนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อ COVID-19 นอกจากนี้ การแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ให้เข้ามาฝึกที่โรงเรียน และอาจจะมีครูหรือรุ่นพี่มาเป็นพี่เลี้ยง (Mentor) โดยอาจให้โจทย์หรือการบ้านในการฝึกที่มุ่งเน้นทักษะที่จำเป็นและตรงจุด โดยแบ่งจำนวนคนมาใช้สถานที่ฝึกของโรงเรียนเพื่อหลีกเลี่ยงการรวมตัวกันจำนวนมากในช่วงการระบาดของโรค COVID-19 ก็อาจเป็นกิจกรรมเสริมได้อีกทางหนึ่ง ทั้งยังช่วยส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศของการช่วยเหลือกันเรียนระหว่างเพื่อนนักเรียนอีกด้วย

ข้อเสนอแนะเรื่องการพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 ที่จำเป็นในการทำงาน ★

Key Actor: รัฐและผู้กำหนดนโยบาย สถาบันอาชีวศึกษา และครูอาชีวศึกษา

การศึกษาไทยพยายามจะพัฒนาปรับเปลี่ยนจากรูปแบบเดิมที่มีเนื้อหาเป็นฐาน (Content-based) ให้มาเป็นแบบฐานสมรรถนะ (Competency-based) เนื่องจาก **ที่ผ่านมามีเด็กไทยส่วนใหญ่ได้รับความรู้จำนวนมากจากการเรียน แต่ยังไม่สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้เท่าที่ควร รวมทั้งยังขาดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกปัจจุบันและอนาคต ทำให้ประเทศไทยมีขีดความสามารถต่ำในการแข่งขันกับนานาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)**

สำหรับการอาชีวศึกษาก็ได้มุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบโจทย์ความต้องการของหน่วยงานจริงของสถานประกอบการ และการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอาชีวศึกษาใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะ และ 4) ด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ (สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ, 2562) จะเห็นได้ว่า ในส่วนของด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ นั้นมีความสอดคล้องและเกี่ยวข้องกับทักษะศตวรรษที่ 21 เนื่องจาก ทักษะศตวรรษที่ 21 นั้นไม่ได้เป็นทักษะที่ยึดโยงตายตัวอยู่กับความรู้และทักษะเฉพาะทางด้านใดด้านหนึ่ง หากแต่เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตและการทำงานในยุคปัจจุบันให้ได้อย่างเต็มศักยภาพ ยกตัวอย่างเช่น ทักษะการสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่นและทักษะด้านการปฏิสัมพันธ์ ความอดทน การปรับตัว ความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ไขปัญหา เป็นต้น

ดังนั้น หลายองค์การทั้งระดับนานาชาติ อาทิ World Economic Forum (2015) และ European Commission (2019) รวมถึงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ของประเทศไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) จึงได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 ให้กับนักเรียน

แม้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนของสถาบันอาชีวศึกษาจะโดดเด่นในการปฏิบัติ แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มนายจ้างในประเทศไทยยังมีความคิดเห็นว่า ความรู้ที่ได้รับจากการเรียนยังไม่เพียงพอในการปฏิบัติงานจริงหลังสำเร็จการศึกษา แรงงานอาชีวศึกษาที่จบใหม่ส่วนใหญ่ยังต้องเรียนรู้งานจากการทำงานจริงจากนายจ้างค่อนข้างมาก อีกทั้งนายจ้างยังรู้สึกว่ามีนักเรียนบางส่วนก็ยังไม่มีความพร้อม ความอดทน และการปรับตัวเข้ากับการทำงานในชีวิตจริงในองค์การที่มากเพียงพอ ซึ่งการทำงานจริงนั้นย่อมแตกต่างจากการเป็นนักเรียน และนายจ้างยังอยากให้สถาบันอาชีวศึกษาพัฒนาเด็กอาชีวศึกษาในด้านการมองภาพรวม การวางแผน และการคิดต่อยอดมากกว่าเพียงแค่การทำงานเป็นหรือใช้เครื่องมือ/อุปกรณ์ได้เพียงเท่านั้น นอกจากนี้ แรงงานจบใหม่บางส่วนยังไม่มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ด้านอื่น ๆ หรือทักษะ Soft Skills ที่เพียงพอในการจัดการกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่เจอในระหว่างทำงาน ซึ่งงานวิจัยพบว่า แม้แต่ในสาขาอาชีพที่เน้นการทำงานกับเทคโนโลยี เครื่องจักร และหุ่นยนต์ ดังเช่นสาขาเมคคาทรอนิกส์และหุ่นยนต์ก็ตาม ทักษะด้าน Soft Skills ที่เกี่ยวกับการเข้าสังคมและทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ต่าง ๆ (Social and Human Skills) กลับมีความสำคัญและจำเป็นกับการทำงานเป็นอย่างมาก (Thianthai and Sutamchai, 2022) ดังนั้น หลักสูตรการเรียนการสอนอาชีวศึกษาจึงควรเน้นการพัฒนาทักษะ Soft Skills ในด้านที่จำเป็นของแต่ละสาขาควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะเฉพาะทาง (Technical/Hard Skills) ด้วย

จากผลการศึกษาของงานวิจัยเกี่ยวกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่มีความสำคัญและจำเป็นในแต่ละสายอาชีพของแรงงานอาชีวศึกษาในงานวิจัยนี้ยังครอบคลุมไปถึงประเด็นเรื่อง “ช่องว่างทางทักษะ” เนื่องจาก เมื่อผลการศึกษาจากงานวิจัยนี้ได้ศึกษาว่ามีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ไต่บ้างที่มีความจำเป็นในแต่ละสาขาอาชีพและจำเป็นอย่างไร คำถามสำคัญประการต่อมาก็คือ แรงงานอาชีวศึกษาของไทยมีทักษะที่จำเป็นเหล่านั้นเพียงพอแล้วหรือไม่ และมีทักษะใดที่ยังคงเป็นช่องว่างที่ยังจำเป็นต้องพัฒนาเพิ่มเติมอีก โดยผลการศึกษาได้มาจากมุมมองของนักเรียนอาชีวศึกษาที่ผ่านการฝึกงานมาแล้ว มุมมองของแรงงานอาชีวศึกษาที่เรียนจบและเริ่มเข้าสู่การทำงานเต็มตัวแล้ว และมุมมองของนายจ้างหรือผู้ประกอบการที่จ้างแรงงานอาชีวศึกษา ซึ่งจะช่วยให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำไปปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาในสาขาวิชาที่จะนำไปสู่การขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศให้ตอบโจทย์และสอดคล้องกับความต้องการจริงของตัวนักเรียน แรงงาน และนายจ้างมากยิ่งขึ้น

โดยช่องว่างทางทักษะที่สำคัญที่ควรพัฒนาเพิ่มเติมให้กับนักเรียนอาชีวศึกษาในแต่ละสาขาอาชีพ สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางสรุปการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะในการพัฒนาช่องว่างทางทักษะของแรงงานอาชีพศึกษาในแต่ละสาขา

สาขา/ อุตสาหกรรม	ช่องว่างทางทักษะที่สำคัญ	ข้อเสนอแนะสำหรับตัวนักเรียน และแรงงานอาชีพศึกษา	ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
เมคคาทรอนิกส์ และหุ่นยนต์	<ul style="list-style-type: none"> - ทักษะและความรู้เฉพาะทางของสาขา - การสื่อสารภาษาต่างประเทศ - การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ - ความคิดสร้างสรรค์ - ความใฝ่รู้และขยัน - ภาวะผู้นำ - การปฏิสัมพันธ์ทำงานร่วมกับผู้อื่น 	<ul style="list-style-type: none"> - ตัวนักเรียนและแรงงานควรมีความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ โดยหมั่นหาความรู้เพิ่มเติมนอกบทเรียนอย่างสม่ำเสมอ - ติดตามความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและนวัตกรรมอยู่เสมอ - หาโอกาสฝึกฝนทักษะด้านคอมพิวเตอร์เพิ่มเติม เช่น การใช้งาน Microsoft Office - ใช้ช่องทางออนไลน์ เช่น Google YouTube ในการแสวงหาความรู้ เช่น ฝึกทักษะภาษาต่างประเทศ และติดตามความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี นวัตกรรมในต่างประเทศเพิ่มเติม 	<ul style="list-style-type: none"> - หลักสูตรควรพัฒนาทักษะการคำนวณให้กับนักเรียนมากขึ้น รวมถึงการใช้เครื่องมือ/เทคโนโลยี/โปรแกรมใหม่ ๆ และให้นักเรียนฝึกทดลองเขียนโปรแกรมให้มากขึ้น - สถาบันอาชีวศึกษาพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของคำศัพท์และการสนทนา (Conversation) ที่นักเรียนจะได้ใช้ในบริบทการทำงานจริงในสาขาอาชีพนี้ ควรมีการปรับปรุงพื้นฐานทางภาษาของนักเรียนอาชีวศึกษา จัดการเรียนการสอนจากเจ้าของภาษาโดยตรง และมีการมอบทุนแลกเปลี่ยนการเรียนในต่างประเทศ - เพิ่มเติมหลักสูตรภาษาที่สามเพื่อเป็นทางเลือกให้นักเรียน เช่น ภาษาจีน และภาษาญี่ปุ่น - หลักสูตรเพิ่มเรื่อง Internet of Things (IoT) ซึ่งเป็นเรื่องใหม่ในยุค 4.0 เป็นต้นไป และต้องสอนการใช้งาน Microsoft Office เพราะเวลาทำงานจริงจำเป็นต้องใช้ แต่เด็กที่จบมาใช้งานเทคโนโลยีเฉพาะทางเป็น แต่ใช้ Microsoft Office พื้นฐานไม่ค่อยได้ - การเรียนการสอนควรเน้นให้มีการทำงานกลุ่มแบบฝึกแก้โจทย์หรือออกแบบสิ่งประดิษฐ์/เขียนโปรแกรมร่วมกันเป็นทีม - ควรมีรายวิชาที่เน้นการนำความคิดสร้างสรรค์และความคิดเชิงนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ และต่อยอดผลงานในงานด้านเมคคาทรอนิกส์และหุ่นยนต์มากขึ้น - เพิ่มเติมทักษะความเป็นผู้นำ การแสดงออก การแสดงความคิดเห็น/วิพากษ์วิจารณ์งานผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ (Constructive Feedback) ในหลักสูตร - สนับสนุนการประกวดแข่งขันทักษะ และให้โอกาสนักเรียนไปดูงานนอกสถานที่มากขึ้น

สาขา/ อุตสาหกรรม	ช่องว่างทางทักษะที่สำคัญ	ข้อเสนอแนะสำหรับตัวนักเรียน และแรงงานอาชีพศึกษา	ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
			<ul style="list-style-type: none"> - สถาบันอาชีวศึกษาควรจัดหาอุปกรณ์ที่ทันสมัย หลากหลาย และเพียงพอ ไว้ให้นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้มากขึ้น - สถาบันอาชีวศึกษาควรจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย และหลากหลาย ตามความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอ - พัฒนาครูผู้สอนให้สามารถสอนนักเรียนที่มีความรู้และทักษะที่แตกต่างกันอย่างทั่วถึง - พัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อที่จะสามารถมาสอนหรือแนะนำนักเรียนต่อไปได้
การโรงแรม	<ul style="list-style-type: none"> - ทักษะและความรู้เฉพาะทางของสาขา - การสื่อสารภาษาต่างประเทศ - การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ - การปฏิสัมพันธ์ทำงานร่วมกับผู้อื่น - การคิดวิเคราะห์แก้ไข้ปัญหา - ความอดทนและอ่อนน้อมถ่อมตน 	<ul style="list-style-type: none"> - หมั่นฝึกฝนพัฒนาบุคลิกภาพและความมั่นใจของตนเอง เช่น การแสดงออก การแต่งกาย การพูด การสื่อสาร เป็นต้น - ใช้ช่องทางออนไลน์ เช่น Google YouTube ในการแสวงหาความรู้ เช่น ฝึกทักษะภาษาต่างประเทศ - ฝึกความอดทน และเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น ยอมรับในความแตกต่างหลากหลายของผู้คน ฝึกฝนและฟื้นฟูทัศนคติในการทำงานร่วมกับคนหลากหลายเชื้อชาติ ต่างวัฒนธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - หลักสูตรควรให้ความรู้พื้นฐานด้านงานโรงแรมแผนกต่าง ๆ และการใช้งานระบบหรือโปรแกรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานโรงแรมให้แน่นและทันสมัยกว่านี้ - พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นฝึกปฏิบัติการสนทนาภาษาต่างชาติในชีวิตประจำวันให้มากยิ่งขึ้น ควรมีการปรับพื้นฐานทางภาษาของนักเรียนอาชีวศึกษา จัดให้มีการเรียนการสอนจากเจ้าของภาษาโดยตรง และมีการมอบทุนแลกเปลี่ยนการเรียนในต่างประเทศ - เพิ่มเติมหลักสูตรภาษาที่สามเพื่อเป็นทางเลือกให้นักเรียน เช่น ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น ภาษาสเปน และภาษาเยอรมัน เป็นต้น - เพิ่มเติมการสอนเรื่องการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรือเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับงานโรงแรม เช่น โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับงานโรงแรม อีเมล เครื่องชำระบัตรเครดิต เป็นต้น - การเรียนการสอนควรให้มีการทำงานกลุ่มมากขึ้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ภาวะผู้นำ รวมถึงวิธีการบริหารคนและบริหารงาน - ควรให้นักเรียนได้มีการศึกษาค้นคว้าหรือเรียนรู้อิสระด้วยตนเองมากขึ้น

สาขา/ อุตสาหกรรม	ช่องว่างทางทักษะที่สำคัญ	ข้อเสนอแนะสำหรับตัวนักเรียน และแรงงานอาชีพศึกษา	ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
			<ul style="list-style-type: none"> - เชิญวิทยากรจากหน่วยงานจริงมาบรรยายเพื่อความทันสมัยของเนื้อหา รวมถึงการสอนสิ่งที่จะเกิดที่หน่วยงานจริงเพื่อเพิ่มพูนทักษะการแก้ไขปัญหา และการทำความเข้าใจบรรยากาศการทำงานกับผู้ร่วมงานและลูกค้าต่างชาติที่มีความหลากหลาย
การท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - ทักษะและความรู้เฉพาะทางของสาขา - การสื่อสารภาษาต่างประเทศ - การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ - ความใฝ่รู้และขยัน - การคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา - ความตระหนักรู้ทางสังคมและวัฒนธรรม - การปรับตัว 	<ul style="list-style-type: none"> - เรียนรู้และฝึกฝนบุคลิกภาพ การวางตัว - ใช้ช่องทางออนไลน์ เช่น Google YouTube ในการแสวงหาความรู้ เช่น ฝึกทักษะภาษาต่างประเทศ - มีความยืดหยุ่น สามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ - หมั่นออกไปหาประสบการณ์การทำงานและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่แตกต่างหลากหลาย ฝึกฝนและเพิ่มพูนทัศนคติในการทำงานร่วมกับคนหลากหลายเชื้อชาติต่างวัฒนธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - เพิ่มเติมความรู้พื้นฐานด้านคณิตศาสตร์และการคำนวณ ที่ต้องใช้ในการคิดค่าบริการต้นทุนและกำไร - พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นฝึกปฏิบัติการสนทนาภาษาต่างชาติในชีวิตประจำวันที่มากยิ่งขึ้น ควรมีการปรับพื้นฐานทางภาษาของนักเรียนอาชีพศึกษา จัดให้มีการเรียนการสอนจากเจ้าของภาษาโดยตรง และมีการมอบทุนแลกเปลี่ยนการเรียนในต่างประเทศ - ควรเพิ่มเติมเนื้อหาสอดแทรกในการเรียนภาษา ในส่วนของวิธีการใช้ภาษาอย่างถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วย - เพิ่มเติมหลักสูตรภาษาที่สาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาจีน - พัฒนาหลักสูตรให้มีการเรียนการสอนด้านการนำเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้ในการทำงานมากขึ้น เช่น การใช้โปรแกรมออกแบบต่าง ๆ การใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ เป็นต้น - พัฒนาหลักสูตรให้นักเรียนได้เรียนรู้ระบบและบรรยากาศการทำงานในองค์กรมากขึ้น - ควรมีการเพิ่มเติมหลักสูตรด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เข้ามา เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมได้มากขึ้น - ให้มีการฝึกงานในหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อเพิ่มประสบการณ์ใหม่ ๆ หรือค้นหาสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ ๆ ให้นักเรียนได้ไปเรียนรู้
อาหารและ โภชนาการ	<ul style="list-style-type: none"> - ทักษะและความรู้เฉพาะทางของสาขา 	<ul style="list-style-type: none"> - หมั่นพัฒนาทักษะความรู้นอกห้องเรียนอยู่เสมอ 	<ul style="list-style-type: none"> - เพิ่มเติมความรู้ทฤษฎีเกี่ยวกับด้านอาหารหรือสุขภาพอาหาร และความรู้ด้านการเงินที่ใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น การคิดต้นทุน กำไร ราคาขาย การบริหารเงิน

สาขา/ อุตสาหกรรม	ช่องว่างทางทักษะที่สำคัญ	ข้อเสนอแนะสำหรับตัวนักเรียน และแรงงานอาชีพศึกษา	ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
	<ul style="list-style-type: none"> - การสื่อสาร ภาษาต่างประเทศ - การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ - ความคิดสร้างสรรค์ - ภาวะผู้นำ - กฎหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - ใช้ช่องทางออนไลน์ เช่น Google YouTube ในการแสวงหาความรู้ เช่น ฝึกทักษะภาษาต่างประเทศ เรียนรู้วิธีการทำอาหาร การ ตกแต่งจาน การสร้างเมนูอาหาร ใหม่ ๆ เป็นต้น - ต้องเรียนรู้การปรับตัวใน สถานการณ์ต่าง ๆ ให้มากขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาหลักสูตรให้มีการเรียนการสอนด้านการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในงาน คหกรรมมากขึ้น - พัฒนาหลักสูตรให้มีการสอนภาษาหรือการสื่อสารในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับสาขา อาหารและโภชนาการโดยตรง เน้นการเรียนการสอนด้านภาษาต่างประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะภาษาอังกฤษและภาษาจีน - พัฒนาการเรียนการสอนให้มีการเพิ่มเติม สอดแทรกการเรียนรู้ด้านศิลปะอาหารมากขึ้น เพื่อเสริมสร้างทักษะด้านการประยุกต์ใช้ความคิดสร้างสรรค์ - พัฒนาหลักสูตรให้นักเรียนได้เรียนรู้การทำงานในองค์การมากขึ้น - ควรให้มีการเรียนรู้และทำงานเป็นทีมมากขึ้น เพื่อพัฒนาทักษะด้านการบริหารจัดการ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การวางแผน เป็นต้น - ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำงานและมีผลต่อการสอบใบ ประกอบวิชาชีพ เช่น กฎหมายด้านอาหาร กฎหมายด้านลิขสิทธิ์ เป็นต้น
ศิลปกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ทักษะและความรู้เฉพาะทาง ของสาขา - การสื่อสาร ภาษาต่างประเทศ - การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ - ความคิดสร้างสรรค์ - ความอดทนและอ่อนน้อม ถ่อมตน 	<ul style="list-style-type: none"> - ต้องรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น รวมถึงเรียนรู้จากแหล่งสื่อต่าง ๆ และการหาประสบการณ์ในชีวิต - ใช้ช่องทางออนไลน์ เช่น Google YouTube ในการแสวงหาความรู้ เช่น ฝึกทักษะภาษาต่างประเทศ ดูผลงานศิลปะและเทคนิคงาน ศิลปะจากศิลปินไทยและต่างชาติ ที่หลากหลาย 	<ul style="list-style-type: none"> - ปรับวิธีการเรียนการสอนเพื่อเสริมทักษะความคิดริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ ให้มากขึ้น เช่น การ เรียนรู้จากตัวอย่างงานของศิลปินที่ผ่านมาจากช่องทางต่าง ๆ รวมทั้งสื่อออนไลน์ และ การทดลองลงมือทำ - พัฒนาหลักสูตรให้มีการเรียนการสอนด้านการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในศิลปะ มากขึ้น เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ การออกแบบสามมิติ การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ใน ออกแบบ เป็นต้น - พัฒนาทักษะด้านดิจิทัล ซึ่งจะส่งเสริมการสื่อสารและเป็นทักษะหลักในโลกยุคต่อไป เช่น Metaverse ที่กำลังจะเข้ามา ดังนั้น สาขาศิลปกรรมก็ต้องเท่าทันการพัฒนาของ ดิจิทัล และนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเชิดชูศิลปกรรมไทย และผลักดัน

สาขา/ อุตสาหกรรม	ช่องว่างทางทักษะที่สำคัญ	ข้อเสนอแนะสำหรับตัวนักเรียน และแรงงานอาชีพศึกษา	ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
		<ul style="list-style-type: none"> - หมั่นฝึกฝนด้วยตนเองผ่านการทำงานศิลปะที่ได้รับมอบหมายจากครูในชั้นเรียน - ต้องติดตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ 	<p>ศิลปกรรมไทยให้เป็นเศรษฐกิจฐานวัฒนธรรม (Cultural-based Economy) หลักของโลก</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปรับให้มีการทำงานเป็นกลุ่มมากขึ้น เพื่อเสริมสร้างทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การปรับตัว และการสื่อสารผลงานของตน - เพิ่มเติมให้เกิดการเรียนรู้ผ่านการยกตัวอย่างประสบการณ์ทำงานและปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสายงานศิลปกรรม - พัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อที่จะสามารถมาสอนหรือแนะนำนักเรียนต่อไปได้ - ลดบทบาทของครูในการชี้แนะและตัดสินการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียน โดยหันมาเน้นการให้นักเรียนได้สร้างสรรค์และตัดสินใจด้วยตนเองมากขึ้น - ควรพัฒนาหลักสูตรให้นักเรียนมีความรู้เชิงธุรกิจ การตลาด และในทุกกระบวนการทำงานมากขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ในการทำงานหรือสร้างกิจการของตนเองในอนาคต

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากงานวิจัยที่ได้รับจากทั้งนักเรียนอาชีวศึกษา แรงงานอาชีวศึกษา และผู้ประกอบการ/นายจ้างถึงประเด็นเรื่องทักษะศตวรรษที่ 21 ที่จำเป็นในการทำงานประกอบกับช่องว่างทางทักษะที่นักเรียนอาชีวศึกษาควรพัฒนาเพิ่มนั้น สามารถให้ข้อมูลเชิงลึก (Insight) ที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะให้กับอาชีวศึกษา เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะที่ตอบโจทย์หน่วยงานจริงในศตวรรษที่ 21 โดยเป็นการให้รายละเอียดเกี่ยวกับจุดเน้นของแต่ละทักษะที่จำเป็นภายใต้บริบทเฉพาะของสาขาอาชีพว่า ทักษะนั้นสำคัญอย่างไร มีความจำเป็นเพราะอะไร และภายใต้ทักษะนั้นสิ่งที่ควรพัฒนาเพิ่มเติมคืออะไร เพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในสาขาอาชีพนั้น ๆ อย่างแท้จริง ความเข้าใจในรายละเอียดนี้สามารถช่วยทำให้ผู้กำหนดนโยบาย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร และครูอาชีวศึกษาสามารถเสริมสร้างและพัฒนาทักษะนักเรียนอาชีวศึกษาได้อย่างตรงจุดมากยิ่งขึ้น

การพัฒนาครูอาชีวศึกษา ★

Key Actor: รัฐและผู้กำหนดนโยบาย

ครูผู้สอน คือ ผู้ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและสรรค์สร้างแรงงานที่มีคุณภาพให้กับประเทศ ที่ผ่านมานั้นรัฐและผู้กำหนดนโยบายก็เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาครูอาชีวศึกษา โดยมีสำนักพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรอาชีวศึกษาเป็นองค์กรหลักในการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานครูและบุคลากรอาชีวศึกษาในระดับประเทศและภูมิภาค โดยมีพันธกิจหน้าที่หลักได้แก่ 1) พัฒนาระบบการบริหารจัดการภายในองค์กรเพื่อรองรับการพัฒนาบุคลากรอาชีวศึกษาให้ได้คุณภาพ 2) พัฒนาสมรรถนะ ความรู้และทักษะ บุคลากรอาชีวศึกษาให้เป็นมืออาชีพ และ 3) พัฒนาเทคโนโลยีนวัตกรรมและระบบสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาบุคลากรอาชีวศึกษาให้มีประสิทธิภาพทันต่อการเปลี่ยนแปลง (สำนักพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรอาชีวศึกษา, ม.ป.ป.) ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวได้มีนโยบายตลอดจนแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการพัฒนาครูอาชีวศึกษาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ในข้อเสนอส่วนการพัฒนาครูอาชีวศึกษานี้ ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการศึกษางานวิจัยมาประกอบกับแผนการดำเนินงานที่มีอยู่แล้วในปัจจุบันด้านการพัฒนาครูอาชีวศึกษา โดยอ้างอิงจากแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สำนักนโยบายและแผนการอาชีวศึกษา, 2564) และข้อมูลนโยบายที่เผยแพร่โดยสำนักพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรอาชีวศึกษา เพื่อให้เห็นความสอดคล้องกับสิ่งที่รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำลังดำเนินการอยู่ และแนวทางการพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไป ดังนี้

ตารางสรุปข้อเสนอแนะในการพัฒนาครูอาชีวศึกษาและความสอดคล้องกับนโยบาย/แผนการดำเนินงานที่มีอยู่แล้ว

ความต้องการพัฒนาครูอาชีวศึกษาที่พบในงานวิจัย	นโยบาย/แผนการดำเนินงานที่มีอยู่	ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากงานวิจัย
<p>ครูอาชีวศึกษามีความชำนาญในการปฏิบัติ มีความรู้ทันสมัยในสาขาของตนเองอยู่เสมอ และมีประสบการณ์ที่หน้างานจริง</p>	<p>โครงการพัฒนาสมรรถนะครูให้มีความเป็นเลิศและเชี่ยวชาญเฉพาะ (Excellent Teacher) ประกอบด้วย</p> <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาสมรรถนะที่ทันสมัยตามมาตรฐานอาชีพ (มีการส่งครูเข้าฝึกประสบการณ์จริงในสถานประกอบการ) - พัฒนาครูฝึกในสถานประกอบการ (ให้มีทักษะการสอน การถ่ายทอดความรู้ และกระบวนการจัดการเรียนการสอน) 	<p>ตามโครงการมีเป้าหมายผู้เข้าอบรม (ครูอาชีวศึกษา) จำนวน 420 คน/ปี ซึ่งอาจจะยังไม่ทั่วถึงครูทั้งหมด ในระหว่างนี้ อาจขอความร่วมมือให้ครูได้ติดตามนักเรียนเข้าไปเรียนรู้ในสถานประกอบการที่รับเด็กเข้าไปฝึกงานอยู่แล้ว</p>
<p>พัฒนาครูอาชีวศึกษาให้มีศักยภาพและทักษะที่สอดคล้องกับการทำงานในโลกยุคปัจจุบันในศตวรรษที่ 21</p>	<p>โครงการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วย</p> <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 - พัฒนาสมรรถนะตามความเชี่ยวชาญเฉพาะ/บริบทพื้นที่ - พัฒนาศักยภาพในการขับเคลื่อนการจัดการอาชีวศึกษาเพื่อสนองพระราชดำริ - พัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 - พัฒนาทักษะการออกแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพหุปัญญาของผู้เรียน <p>โครงการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์การพัฒนาหรือกฎหมายกำหนด ประกอบด้วย</p> <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนการสอนให้มีมาตรฐาน (ครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ และความเป็นครู) - พัฒนาสมรรถนะก่อนแต่งตั้ง/เลื่อนวิทยฐานะ/เข้าสู่ตำแหน่งตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง 	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดการเรียนการสอน ควรพัฒนาให้ครูประยุกต์ใช้วิธีการเรียนแบบ Problem-based Learning และทักษะการเป็น Mentor/Facilitator ของครูในชั้นเรียน - นอกจากทักษะด้านการสอนแล้ว ควรเน้นย้ำทักษะด้าน Soft Skills ต่าง ๆ ให้กับครู เช่น จิตวิทยาการสอน ทักษะการเป็นผู้ฟังที่ดี ทักษะการให้คำปรึกษา และทักษะทางอารมณ์ เป็นต้น เนื่องจากงานวิจัยพบว่าเป็นสิ่งที่นักเรียนต้องการมากเช่นกัน - สามารถนำองค์ความรู้ในงานวิจัยนี้ที่ได้ทำวรรณกรรมปริทัศน์เรื่องทักษะศตวรรษที่ 21 และผลการศึกษาเรื่องทักษะศตวรรษที่ 21 มาใช้ประกอบการออกแบบหลักสูตรพัฒนาครูให้มีทักษะศตวรรษที่ 21

ความต้องการพัฒนาครู วิชาชีพที่พบใน งานวิจัย	นโยบาย/แผนการดำเนินงานที่มีอยู่	ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากงานวิจัย
การดูแลบุคลากรครู วิชาชีพและจัดให้มี ค่าตอบแทนที่เหมาะสม	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาระบบการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาระบบ Digital Performance Appraisal (DPA) - ดำเนินการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ ควบคู่กับการให้ความรู้ด้านการวางแผนและการสร้างวินัยด้านการเงินและการออม 	ควรมีการพิจารณาค่าตอบแทนที่เหมาะสม ไม่ให้น้อยเกินไปสำหรับทั้งครูที่บรรจุเป็นข้าราชการ และครูอัตราจ้าง เพื่อดึงดูดและสร้างแรงจูงใจให้กับครูอาชีวศึกษามากขึ้น
พัฒนาทักษะด้าน เทคโนโลยีดิจิทัลให้ครู วิชาชีพ	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาสมรรถนะทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล โดยการจัดทำกรอบระดับสมรรถนะดิจิทัล (Digital Competency) สำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน - โครงการ Connex ED ร่วมกับมูลนิธิसानอนาคตการศึกษา คอนเน็กซ์อีดี (CONNEXED Foundation) โดยระดมทุนแบบออนไลน์ เพื่อจัดหาคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กให้กับครู รวมทั้งความร่วมมือในการอบรม ICT ให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา 	-

Key Actor: ครูอาชีวศึกษา

จากผลการศึกษาในงานวิจัยนี้พบว่า บทบาทของครูอาชีวศึกษาในด้านการให้คำปรึกษา การมีจิตวิทยาในการสอน เข้าใจในความแตกต่างหลากหลายของนักเรียน มีทักษะในการฟังที่ดี และเป็นมิตรระหว่างครูและนักเรียนมีส่วนสำคัญมากทั้งต่อการสร้างบรรยากาศในระหว่างการเรียนรู้ และยังอาจช่วยลดปัญหาการลาออกระหว่างเรียนของนักเรียนอาชีวศึกษาได้อีกทางหนึ่งด้วย เนื่องจากในยามที่นักเรียนมีปัญหา ไม่ว่าจะด้วยเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องเรียน นักเรียนต้องการที่ปรึกษาที่มีความเข้าใจ ซึ่งครูเป็นบุคคลหนึ่งที่นักเรียนรู้สึกอยากพึ่งพา ดังนั้น หากครูอาชีวศึกษาสามารถให้การสนับสนุนทางด้านจิตใจ รับฟัง และมีทักษะการให้คำปรึกษาที่ดีกับนักเรียนได้ ก็จะสามารถช่วยเหลือนักเรียนในการตัดสินใจไม่ลาออกได้ อีกทั้งครูควรเป็นผู้สังเกตการณ์ที่ดีเพื่อให้สามารถทราบได้ว่าเด็กนักเรียนคนใดต้องการความช่วยเหลือหรือมีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์และพฤติกรรม เพื่อที่ครูจะได้เข้าไปพูดคุยและช่วยให้คำปรึกษากับปัญหาที่นักเรียนกำลังประสบอยู่ได้

การสนับสนุนโอกาสในการศึกษาดูงานและการฝึกงานให้นักเรียน ★

Key Actor: รัฐและผู้กำหนดนโยบาย ภาคเอกชน ร่วมมือกัน

การที่จะสร้างเสริมให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์และมีความคิดเชิงนวัตกรรมได้นั้น สิ่งหนึ่งที่นักเรียนอาชีวศึกษาสะท้อนให้เห็นจากงานวิจัยก็คือ “โอกาส” ในการมองเห็นโลกกว้างเพื่อขยายมุมมองและวิสัยทัศน์ เพราะถ้านักเรียนไม่เคยมีโอกาสในการเห็นโลกเลย มุมมองของพวกเขาจะถูกจำกัด การคิดจินตนาการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ก็อาจจะแคบลง และความคิดที่จะต่อยอดจากองค์ความรู้เดิมก็มีจำกัดไปด้วย ดังนั้นนักเรียนอาชีวศึกษาจึงต้องการโอกาสในการเปิดโลกกว้าง เช่น การเป็นนักเรียนแลกเปลี่ยน หรือไปดูงานในต่างประเทศ ซึ่งจะช่วยให้จุดประกายความหวัง ความฝัน และไอเดีย ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรจะให้เด็กได้รับโอกาสนี้ตั้งแต่วัยเรียน

ภาครัฐและภาคเอกชนควรร่วมมือกันเพิ่มโครงการประสานความร่วมมือหรือโครงการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศที่เปิดกว้างและหลากหลาย มีการประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนอาชีวศึกษาทราบอย่างทั่วถึง เช่น โครงการนักเรียนแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ การไปศึกษาดูงานและการไปฝึกงานในต่างประเทศ เป็นต้น เนื่องจากในปัจจุบันเด็กรุ่นใหม่ไม่ได้มองตัวเองเป็นแค่ประชากรของประเทศไทย แต่มองว่าตัวเองเป็นประชากรหรือสมาชิกของสังคมโลก จึงทำให้มีความต้องการที่จะไปแสวงหาความรู้และประสบการณ์ในต่างประเทศ เพื่อนำกลับมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพในสายวิชาชีพของพวกเขาต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ นักเรียนยังมีความมุ่งหวังว่าการไปเป็นนักเรียนแลกเปลี่ยนจะช่วยให้พวกเขาสามารถพัฒนาทักษะภาษาจากการที่ได้มีโอกาสไปใช้ชีวิตในประเทศต่าง ๆ อีกทั้งการได้ไปแลกเปลี่ยนหรือฝึกงานที่ต่างประเทศก็สามารถเป็นประสบการณ์ที่ดีในประวัติเพื่อสมัครงานในอนาคตได้

นอกจากนี้ ควรมีการสนับสนุนโอกาสในการฝึกงานที่มีคุณภาพให้กับนักเรียนอาชีวศึกษาไม่ว่าจะเป็นการฝึกงานกับสถานประกอบในประเทศหรือต่างประเทศ ควรให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์ของการฝึกงาน มีมาตรฐานในการจัดหาสถานที่ฝึกงานที่เหมาะสม มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และมีสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับสาขาอย่างหลากหลายจากภาครัฐและภาคเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งจะช่วยพัฒนาศักยภาพนักเรียนอาชีวศึกษาเพื่อตอบโจทย์การทำงานต่อไปในอนาคต

Key Actor: สถาบันอาชีวศึกษา ครูอาชีวศึกษา

แม้ว่าโอกาสและประสบการณ์ตรงจะเป็นสิ่งสำคัญ แต่ด้วยทรัพยากรและงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด ย่อมไม่อาจจะจัดสรรให้นักเรียนอาชีวศึกษาไปแลกเปลี่ยน แข่งขัน หรือศึกษาดูงานในต่างประเทศได้ทุกคน อย่างไรก็ตาม ด้วยโลกทุกวันนี้สามารถเข้าถึงข้อมูลทั้งภาพและเสียงได้อย่างแพร่หลาย ดังนั้น สถาบันอาชีวศึกษาและครูอาชีวศึกษาควรนำสื่อออนไลน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อที่เป็นภาพเคลื่อนไหวมาใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่ เพื่อทดแทนการเดินทางไปยังสถานที่จริง ครูและนักเรียนควรปลูกฝังทักษะการใฝ่รู้และการเรียนรู้สิ่งใหม่อยู่เสมอ โดยการหมั่นหาข้อมูลและภาพคลิปวิดีโอต่าง ๆ ที่ร่วมสมัยมาศึกษาอยู่เสมอ อาทิ การดู YouTube ฟัง Podcast เป็นต้น ซึ่งการนำสื่อออนไลน์มาใช้ในศึกษาเช่นนี้ นอกจากจะมีต้นทุน

ค่าใช้จ่ายที่ไม่สูงแล้ว ยังสามารถทำให้นักเรียนเข้าถึงได้ทุกคน อีกทั้งการรับชมสื่อจากต่างประเทศยังเป็นการฝึกภาษาต่างประเทศควบคู่ไปด้วย

นอกจากนี้ ในการฝึกงานที่สถานประกอบการของนักเรียนอาชีวศึกษา **สถาบันและครูอาชีวศึกษาควรมีระบบการดูแลนักเรียนระหว่างฝึกงานที่เหมาะสม** เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า มีนักเรียนอาชีวศึกษาที่ประสบปัญหาการได้รับมอบหมายงานที่ไม่ชัดเจน ได้รับงานที่เกินขอบเขตหน้าที่หรือหนักจนเกินไปในช่วงฝึกงาน ซึ่งส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพในงานของตนดังที่ควรจะเป็นได้ ทำให้นักเรียนเกิดภาวะเครียด อีกทั้งยังส่งผลให้นักเรียนเกิดความรู้สึกล้มใจที่ไม่ดีต่อการทำงานในสายอาชีพนั้น ๆ ต่อไป

1.5.1.1 ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับแรงงานอาชีวศึกษา

ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับแรงงานอาชีวศึกษาในส่วนนี้เน้นไปถึงสิ่งที่ควรให้การสนับสนุนหรือพัฒนาเพิ่มเติม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มแรงงานอาชีวศึกษาเป็นหลัก โดยนักวิจัยได้วิเคราะห์ผลการศึกษาและนำมาสรุปข้อเสนอแนะพร้อมระบุผู้นำข้อเสนอแนะไปดำเนินการ (Key Actor) ในส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

การสร้างโปรแกรมพัฒนาและดูแลผู้มีศักยภาพอย่างเป็นระบบ (Talent Incubation Program)

Actor: รัฐและผู้กำหนดนโยบาย ภาคเอกชน และสถาบันอาชีวศึกษาร่วมมือกัน

ผลการวิจัยนี้พบว่า นักเรียนอาชีวศึกษาจำนวนมากเป็นนักเรียนที่มีฝีมือ นักเรียนบางคนมีศักยภาพที่โดดเด่น หรือเรียกได้ว่าเป็นนักเรียนกลุ่ม Talent อีกทั้งยังมีนักเรียนที่ได้รับการฝึกฝนจนมีฝีมือในระดับที่สามารถไปแข่งขันในระดับประเทศและนานาชาติจนได้รับรางวัลกลับมา อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมายังไม่มีการดึงดูด พัฒนา ดูแล ส่งเสริม ใช้ประโยชน์ และติดตามนักเรียนกลุ่มนี้อย่างเป็นระบบ จึงทำให้นักเรียนที่มีศักยภาพหลายคนเมื่อเรียนจบแล้วกลับไม่ได้ทำงานที่จะได้ใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ และไม่มีฐานข้อมูลติดตามว่านักเรียนที่มีศักยภาพเหล่านี้จบแล้วไปทำอาชีพอะไร ส่งผลให้ประเทศก็เสียโอกาสที่จะได้รับประโยชน์จากความสามารถของนักเรียนกลุ่มนี้ไป

ดังนั้น ภาครัฐ ผู้กำหนดนโยบาย ภาคเอกชน และสถาบันอาชีวศึกษาจึงควรร่วมมือกันสร้างระบบที่เป็นโปรแกรมพัฒนาและดูแลผู้มีศักยภาพ (Talent Incubation Program) ขึ้นมา เพื่อที่จะได้บันทึกข้อมูล และติดตามนักเรียนกลุ่มนี้ นับตั้งแต่เรียนอยู่ในรั้วโรงเรียน ตลอดจนพัฒนาส่งเสริมนักเรียนกลุ่มนี้อย่างเต็มที่ให้มีสมรรถนะที่เข้มแข็ง พร้อมทั้งจะออกมาสู่ตลาดแรงงานได้เต็มศักยภาพ อีกทั้งยังควรมีนโยบายรองรับนักเรียนกลุ่มที่มีศักยภาพให้ได้ทำงานในสถานประกอบการชั้นนำในภาคเอกชนหรือองค์กรรัฐวิสาหกิจเป็นกลุ่มพิเศษ เช่น การกำหนดให้โควตา เป็นต้น หรือถ้าหากนักเรียนกลุ่มนี้ต้องการเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur) ก็ควรมีช่องทางและการสนับสนุนพวกเขาได้ด้วย เพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพตนเองมากยิ่งขึ้น นอกเหนือจากการพัฒนา ดูแล ส่งเสริมและให้การสนับสนุนแล้ว การเก็บข้อมูลกลุ่มนักเรียนที่มีศักยภาพอย่างเป็นระบบยังจะช่วยทำให้สามารถติดตามแรงงานอาชีวศึกษาที่

ประสบความสำเร็จให้กลับมาเป็นรุ่นพี่ที่ให้ข้อมูลรุ่นน้อง เป็นการสร้าง Role Model สร้างแรงจูงใจจากผู้ประสบความสำเร็จจริง และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับอาชีพศึกษาได้อีกทางหนึ่งด้วย

การสนับสนุนโอกาสด้านการศึกษาต่อและการหางานทำ

Actor: รัฐและผู้กำหนดนโยบาย ภาคเอกชน

กลุ่มแรงงานอาชีพศึกษาที่เข้าร่วมในงานวิจัยต้องการให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและสถานประกอบการส่งเสริมนักเรียนอาชีพศึกษาที่จบใหม่ในเรื่องของโอกาสในการมีงานทำที่ชัดเจนมากขึ้น นอกจากนี้ ควรมีการสนับสนุนทางด้านโอกาสการพัฒนาตนเองระยะยาวในอนาคต เช่น การเรียนต่อ และโครงการที่สามารถไปศึกษาแลกเปลี่ยนหรือศึกษาต่อที่ต่างประเทศของแรงงานสายอาชีพ โดยพวกเขา มองว่าจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาทักษะทางอาชีพของตนเอง ควบคู่ไปกับการศึกษาเรียนรู้ด้านภาษา วัฒนธรรม เทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ช่วยให้เกิดการพัฒนากิจกรรมและความคิดต่อยอดต่อไปได้ อีกทั้งยังอาจส่งผลให้มีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงานได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมไปถึงสถานประกอบการต่าง ๆ ควรให้ความสำคัญกับการจัดโครงการศึกษาแลกเปลี่ยนแรงงานสายอาชีพให้ไปเรียนรู้งานที่ต่างประเทศ เพื่อพัฒนาทักษะของแรงงานสายอาชีพอย่างรอบด้าน รวมถึงยังสามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับกลับมาพัฒนาทักษะของตนเอง พัฒนางาน และเป็นแรงบันดาลใจให้คนอื่น ๆ ในสายงานต่อไปได้

การสนับสนุนด้านสวัสดิการและค่าแรง★

Actor: รัฐและผู้กำหนดนโยบาย ภาคเอกชน (สถานประกอบการ)

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มวัยแรงงานต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐและสถานประกอบการในเรื่องสวัสดิการ เช่น การประกันอุบัติเหตุ การรักษาพยาบาล วันหยุดวันลาที่เหมาะสมชัดเจน รวมไปถึงค่าตอบแทนที่เหมาะสมของแรงงานอาชีพศึกษา โดยในปัจจุบันนักเรียนมีค่านิยมเลือกเรียนสายสามัญมากกว่าเนื่องจากเชื่อว่าวุฒิปริญญาตรีมีฐานเงินเดือนที่สูงกว่าคนที่จบอาชีพศึกษา ดังนั้น หากรัฐบาลสามารถสนับสนุนให้ฐานเงินเดือนของแรงงานอาชีพศึกษามีความเหมาะสม และไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าแรงงานที่เรียนจบจากสายสามัญจะช่วยให้นักเรียนหันมาสนใจการเรียนในสายอาชีพศึกษามากขึ้น นอกจากนี้ ยังควรมีมาตรการการคุ้มครองแรงงานที่เหมาะสมจากทางภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกลุ่มแรงงานที่มีลักษณะการทำงานแบบอาชีพอิสระที่ไม่ได้ถูกจ้างงานประจำ เช่น กลุ่มทัวริสต์ ซึ่งจากการศึกษาพบว่ามีช่องว่างของการได้รับการดูแลและสวัสดิการ เนื่องจากพวกเขาไม่ได้มีสถานะเป็นพนักงานประจำของบริษัท

ดังนั้น รัฐบาลและภาคเอกชนจึงมีบทบาทสำคัญที่จะเข้ามามีส่วนช่วยในการจัดการด้านสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่แรงงานสายอาชีพควรได้รับให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมในการทำงานของแรงงานในสายอาชีพเทียบเท่ากับแรงงานในสายสามัญหรือวิชาชีพอื่น ๆ นอกจากนี้ สถานประกอบการควรให้โอกาสในการเติบโตกับแรงงานอาชีพศึกษาโดยไม่จำเป็นต้องยึดติดกับวุฒิการศึกษาแต่เน้น

ความสามารถและสมรรถนะในการทำงานในอาชีพ และการจัดให้มีสวัสดิการพื้นฐานแก่แรงงานอย่างทั่วถึงทั้งแรงงานที่เป็นพนักงานประจำและแรงงานที่รับงานแบบอาชีพอิสระ

1.5.1.2 ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับนายจ้าง/สถานประกอบการ

จากการเก็บข้อมูลกับนายจ้างในสถานประกอบการที่มีการจ้างแรงงานอาชีพศึกษาในสาขาวิชาที่งานวิจัยนี้ศึกษา โดยเป็นนายจ้างจากทั้งบริษัทในประเทศไทยและบริษัทระหว่างประเทศ ทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลจากมุมมองของนายจ้างถึงความความต้องการและการสนับสนุนที่จำเป็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาแรงงานและการศึกษาอาชีพศึกษาของไทย คือ การสนับสนุนและแรงจูงใจให้เกิดความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการกับอาชีพศึกษามากยิ่งขึ้น ดังนี้

การสนับสนุนและแรงจูงใจให้เกิดความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการกับอาชีพศึกษา ★

Key Actor: รัฐและผู้กำหนดนโยบาย

ผลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มนายจ้างในงานวิจัยนี้พบว่า การสนับสนุนจากรัฐหรือนโยบายของรัฐก็มีส่วนสำคัญต่อนายจ้างหรือสถานประกอบการในการพิจารณารับนักเรียนอาชีพศึกษาเข้ามาฝึกงานหรือเรียนรู้งาน โดยกลุ่มนายจ้างหรือสถานประกอบการแนะนำว่ารัฐควรมีนโยบายที่จูงใจนายจ้าง เช่น การลดหย่อนภาษี หรือมาตรการที่สนับสนุนด้านการเงินให้กับสถานประกอบการซึ่งจะช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายให้กับผู้ประกอบการในส่วนของค่าฝึกอบรมพัฒนานักเรียนในระหว่างที่ฝึกงานกับสถานประกอบการ และเบี่ยงเลี้ยงให้นักเรียนอาชีพศึกษาที่เข้ามาฝึกงาน ซึ่งที่ผ่านมาอาจจะยังไม่ค่อยกระจายการสนับสนุนได้อย่างทั่วถึง สถานประกอบการบางแห่งก็ยังไม่ทราบถึงนโยบายหรือมาตรการการจูงใจต่าง ๆ ของรัฐ นอกจากนี้ กลุ่มนายจ้างยังมองว่า บรรดาผู้ประกอบการด้านธุรกิจ รัฐบาล และสถานศึกษาควรสร้างความร่วมมือระหว่างกันให้มากขึ้น ควรมีการทำข้อตกลงร่วมกันที่ได้ประโยชน์ทั้งกับผู้ประกอบการและสถานศึกษาอาชีพศึกษา ภายใต้ประเด็นของการพัฒนาศักยภาพนักเรียนอาชีพศึกษาไทย เพื่อให้นักเรียนและแรงงานอาชีพศึกษาไทยมีบทบาทสำคัญในตลาดแรงงานในอนาคตมากยิ่งขึ้น

1.5.1.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาภาพลักษณ์อาชีพศึกษา

การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของอาชีพศึกษาให้เป็นที่ประจักษ์ ★

Actor: รัฐและผู้กำหนดนโยบาย

ในสังคมไทยโดยส่วนใหญ่ยังคงมองการเรียนอาชีพศึกษาด้วยภาพจำแบบเหมารวมและมีความเข้าใจที่จำกัดเกี่ยวกับอาชีพศึกษา เช่น เด็กอาชีพจะเป็นเด็กเกเรหรือเรียนไม่เก่ง เป็นต้น และยังคงขาดการรับรู้ถึง

ศักยภาพที่แท้จริงของนักเรียนอาชีวศึกษาในปัจจุบันว่า มีจุดแข็ง มีความสามารถเฉพาะทางในการสร้างสรรค์ผลงาน และเป็นกลุ่มคนที่มีคุณภาพที่จะเป็นกำลังสำคัญของประเทศ ดังนั้น ภาครัฐจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้บุคคลทั่วไปมองเห็นว่าการเรียนอาชีวศึกษาแต่ละสาขาสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยอย่างไรบ้าง ตลอดจนจุดเด่น จุดแข็ง เอกลักษณ์ของการเรียนอาชีวศึกษา

ดังนั้น ภาครัฐควรร่วมมือกับสื่อและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ประชาสัมพันธ์และให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาแก่นักเรียน บุคคลที่สนใจศึกษาต่อ และบุคคลทั่วไปทราบ โดยควรชี้แจงให้ชัดเจนว่า การเรียนอาชีวศึกษาคืออะไร แต่ละสาขาเรียนเกี่ยวกับอะไรบ้าง วิธีการเรียนการสอนเน้นการฝึกปฏิบัติ ได้ฝึกงานในสถานประกอบการจริง ซึ่งนอกจากจะเป็นการเรียนรู้ที่สนุก ได้ลงมือทำ ได้มีประสบการณ์ตรงที่เรียนรู้กับรุ่นพี่ที่ทำงานจริงแล้ว ยังทำให้นักเรียนได้มีรายได้ระหว่างเรียนด้วย และเมื่อเรียนจบแล้วกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาก็เป็นคนที่มีความทักษะฝีมือและประสบการณ์ทำงานติดตัว อีกทั้งยังควรนำเสนอว่าการเรียนในสายอาชีวศึกษาเป็นสายการศึกษาที่เด็กเลือกเรียนเพราะชอบและใจรักที่จะมาเรียนมากกว่านำเสนอว่าการเรียนอาชีวศึกษามีไว้สำหรับเด็กที่เรียนไม่เก่งหรือเป็นทางเลือกสำหรับเด็กที่สอบไม่ติดมหาวิทยาลัยในสายสามัญ นอกจากนี้ ควรนำเสนอให้คนทั่วไปเห็นว่านักเรียนอาชีวศึกษาเป็นบุคลากรที่สำคัญต่อแรงงานในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศและการเข้ามาลงทุนของต่างชาติด้วย เพื่อให้นักเรียนและผู้ปกครองเกิดความไว้วางใจ มีภาพความเข้าใจที่ถูกต้องเหมาะสมในการสนับสนุนให้บุตรหลานได้เลือกเรียนสายอาชีพตามความชอบความถนัด ก็สามารถที่จะประสบความสำเร็จได้โดยไม่ได้ยึดติดกับปริญญาและการเรียนสายสามัญเท่านั้น การสร้างความรู้ความเข้าใจเช่นนี้ นอกจากจะช่วยดึงดูดนักเรียนให้หันมาสนใจเลือกเรียนอาชีวศึกษาแล้ว ยังจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-esteem) ให้กับนักเรียนอาชีวศึกษาในปัจจุบันด้วยว่า พวกเขาเป็นคนที่มีความสามารถ และเป็นคนสำคัญของประเทศ

ยิ่งไปกว่านั้น รัฐบาลควรขอความร่วมมือกับสื่อมวลชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีความระมัดระวังในการนำเสนอข่าวอาชีวศึกษาในด้านลบ เพราะมีผลต่อมุมมองและความรู้สึกของประชาชนที่จะทำให้เกิดการเหมารวมจากภาพข่าวในแง่ลบได้ง่าย ทั้งที่ในความจริงแล้วนักเรียนอาชีวศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการทะเลาะวิวาทและความรุนแรงนั้นเป็นส่วนน้อยของนักเรียนอาชีวศึกษาทั้งหมด โดยอาจมีกระบวนการให้ข้อมูลเพิ่มเติม เช่น ระบุว่าเป็นส่วนน้อยมาก และควรมีการให้ข้อมูลที่เป็ความจริงมานำเสนอให้สมดุลกันด้วย เช่น การสัมภาษณ์นักเรียนอาชีวศึกษาในหลายสถาบันอาชีวศึกษาที่ไม่เคยมีความรุนแรงเกิดขึ้น เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันก็ควรมีการนำเสนอภาพลักษณ์และสิ่งที่ดีที่เกิดขึ้นในแวดวงอาชีวศึกษาให้เป็นที่มองเห็นและประจักษ์มากขึ้น (More Visibility) มีการประชาสัมพันธ์ถึงทักษะและความสามารถที่โดดเด่นของนักเรียนและแรงงานอาชีวศึกษา ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการแสดงความสามารถและศักยภาพของแรงงานอาชีวศึกษาแก่คนในวงกว้างได้รับรู้ รัฐบาลและสื่อต่าง ๆ ควรให้ความสำคัญกับการแข่งขันที่นักเรียนอาชีวศึกษาเข้าร่วมและได้รับรางวัลกลับมา ทั้งการแข่งขันระดับประเทศและการแข่งขันในระดับโลก เนื่องจากที่ผ่านมาจะมีการรับรู้เพียงเฉพาะกลุ่มของสถาบันอาชีวศึกษาตนเองเท่านั้น แต่บุคคลภายนอกหรือบุคคลทั่วไปในสังคมไม่ค่อยได้รับรู้มากนัก ส่งผลให้บุคคลภายนอกไม่เห็นศักยภาพของนักเรียนอาชีวศึกษาเท่าที่ควร โดยการประชาสัมพันธ์สามารถทำได้หลากหลายช่องทาง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

การประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook และ YouTube เนื่องจากเป็นสื่อที่แพร่หลายและเป็นช่องทางร่วมสมัยที่คนในยุคปัจจุบันเข้าถึงกันมาก โดยเฉพาะเด็กนักเรียน การโปรโมทผ่านช่องทางนี้อาจทำให้นักเรียนคุ้นเคยและจดจำสถาบันอาชีวศึกษาได้อีกด้วย

รัฐยังควรคำนึงถึงการให้ข้อมูลในพื้นที่ห่างไกล เนื่องจากผลจากงานวิจัยนี้พบปัญหาที่นักเรียนอาชีวศึกษาประสบในเชิงของบริบทพื้นที่ คือ ปัญหาความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดเชียงใหม่ที่เป็นจังหวัดที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก อาทิ ไทใหญ่ กะเหรี่ยง เป็นต้น ซึ่งนักเรียนอาชีวศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่บางส่วนเป็นผู้ที่ยังไม่ได้รับสัญชาติไทย จึงเป็นข้อจำกัดในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือการสมัครงาน อีกทั้งนักเรียนยังอยู่ในพื้นที่ห่างไกล บางคนไม่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการศึกษาในอาชีวศึกษาที่ทั่วถึง และการเดินทางมาเรียนก็มีความลำบาก ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานในพื้นที่ดังกล่าวควรจัดการดูแลและให้ความสำคัญกับการดูแลถึงสวัสดิการ ความช่วยเหลือทางการศึกษา การให้โอกาสในการเรียนและการทำงานต่าง ๆ ที่ทั่วถึงและเหมาะสมให้กับคนกลุ่มนี้

นอกจากนี้ **รัฐควรส่งเสริมสาขาที่เป็นที่ต้องการตามเป้าหมายและการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้คนทั่วไปได้รับรู้** เพื่อที่จะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนหรือผู้ประกอบการสามารถวางแผนอนาคตของบุตรหลานได้ดียิ่งขึ้น ป้องกันการกระจุกตัวของนักเรียนเฉพาะแคในบางสาขาและลดปัญหากำลังแรงงานที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการ โดยควรมีการกำหนดนโยบายที่จูงใจให้สถาบันอาชีวศึกษาเปิดสอนในสาขาที่สอดคล้องกับความต้องการและกลยุทธ์ของประเทศให้มากขึ้น เช่น มีการสนับสนุนพิเศษด้านอุปกรณ์ ผู้สอน หรืองบประมาณเป็นพิเศษให้กับสถาบันที่จะเปิดสอนในสาขาที่รัฐวางเป้าหมาย เป็นต้น

Actor: โรงเรียนมัธยมศึกษา ครูแนะแนว

การให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีวศึกษานั้นควรมีการให้ข้อมูลกับนักเรียนตั้งแต่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากสถาบันการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาสามารถมีส่วนสำคัญที่เป็นแหล่งที่ทำให้เด็กค้นพบตัวเองว่ามีความชอบความถนัดในด้านใด ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้โรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ทำให้เด็กเกิดความตระหนักรู้ตนเองในด้านความชอบ ความถนัด ตลอดจนรูปแบบการเรียนที่เหมาะสมกับตน เช่น รู้ว่าตนชอบทำอะไร การเรียนแบบไหนที่เหมาะสมกับตัวเอง รวมถึงทราบว่าในการประกอบอาชีพที่ตนต้องการในอนาคตนั้น ควรเลือกเรียนต่อสายไหน มากกว่าที่จะติดอยู่กับค่านิยมเดิม คือ การให้คุณค่ากับสายสามัญเพียงเท่านั้น ดังนั้น จึงควรมีการจัดแนะแนวเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องการศึกษาต่อในสายอาชีพมากขึ้น เช่น โรงเรียนมีวิชาทักษะการงานอาชีพให้เด็กได้เลือกเรียน เปิดโอกาสให้เด็กได้เข้ามาทดลองหรือทำกิจกรรมในโรงเรียนอาชีวศึกษา เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้และตัดสินใจเลือกสายที่ใช้สำหรับตนเอง ยิ่งไปกว่านั้น ควรมีการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสาขาและการเรียนอาชีวศึกษาแก่ครูมัธยมศึกษาโดยเฉพาะครูแนะแนว เพื่อให้สามารถให้คำแนะนำกับนักเรียนได้ถูกต้องครบถ้วน ไม่ทำให้นักเรียนเลือกเรียนผิดสาขาหรือไม่ตรงกับความชอบความถนัดของตนเอง

Actor: สถาบันอาชีวศึกษา

สถาบันอาชีวศึกษาควรมีกลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์ที่สามารถนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาที่ถูกต้อง เหมาะสม และครอบคลุม ทั้งในเรื่องหลักสูตรการศึกษา รายละเอียดการเรียนการสอน โอกาสในการศึกษาต่อและการมีงานทำ เนื่องจากผลการศึกษาในงานวิจัยนี้พบว่า นักเรียนหลายคนไม่ได้เลือกเรียนอาชีวศึกษาหรือเลือกเรียนในสาขาที่ไม่ตรงกับความถนัดของตนเองเพราะไม่มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องว่าสาขาแต่ละสาขาของอาชีวศึกษานั้นเรียนอะไรบ้าง ยกตัวอย่างเช่น นักเรียนหลายคนไม่รู้จักหรือไม่เคยได้ยินสาขาเมคคาทรอนิกส์และหุ่นยนต์มาก่อน ซึ่งถ้าหากนักเรียนมีความสนใจเรื่องหุ่นยนต์แต่ไม่ทราบว่า มีสาขานี้ก็อาจจะพลาดโอกาสในการเรียนในสิ่งที่เหมาะสมกับตนเองได้ หรือนักเรียนมีความรู้ อย่างจำกัดเกี่ยวกับสาขาการโรงแรมว่าเป็นงานบริการต้อนรับเท่านั้น จึงไม่มาเลือกเรียน ทั้งที่ความจริงแล้วสาขาการโรงแรมยังมีอีกหลายแผนก เป็นต้น โดยอาจมีการสนับสนุนให้สถาบันอาชีวศึกษาจัดกิจกรรมเปิดบ้าน (Open House) เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีวศึกษาที่ถูกต้องมากขึ้น เนื่องจาก จะเป็นสิ่งที่สามารถช่วยดึงดูดเยาวชนไทยที่มีศักยภาพมากพอในการเข้ามาศึกษาต่อในสายอาชีพ ที่ถือได้ว่าเป็นสายวิชาที่มีความสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติไม่น้อยไปกว่าสายสามัญ อีกทั้ง ยังเป็นการลบล้างภาพจำทางสังคมที่ไม่ดีต่อตัวของสถาบันการศึกษาและนักเรียนอาชีวศึกษาด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แหล่งในการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลที่สำคัญที่ขาดไม่ได้ในยุคสมัยนี้คือ สื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซต์และ Facebook Page ของวิทยาลัย เนื่องจากงานวิจัยพบว่า แหล่งข้อมูลที่นักเรียนในยุคนี้ให้ความสนใจเข้ามาศึกษาก็คือแหล่งออนไลน์ สถาบันอาชีวศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาและปรับปรุงแหล่งออนไลน์ของสถาบันให้มีความทันสมัย และให้ข้อมูลที่ครบถ้วนและน่าสนใจแก่นักเรียน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักเรียนอาชีวศึกษาจำนวนมากพบว่า นักเรียนที่ครอบครัวมีพื้นฐานการประกอบอาชีพ เช่น ร้านอาหาร ร้านซ่อมอุปกรณ์ไฟฟ้า/รถยนต์ เป็นต้น มีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมให้เด็กที่เติบโตมาในครอบครัวนั้นมีความชอบความถนัดในสายอาชีพของครอบครัวของตัวเองไปด้วย ดังนั้น สถาบันอาชีวศึกษาอาจจะมียุทธศาสตร์ในการเข้าหาชุมชน โดยมุ่งเป้าหมายไปที่ครอบครัวที่มีลักษณะการปลูกฝังเด็กเช่นนี้ เพื่อค้นหาเด็กที่มีใจรักในสายอาชีพ ก็จะทำให้ให้เด็กไม่หลุดออกจากระบบการเรียนที่เหมาะสมกับความสนใจของพวกเขา ทั้งนี้ พ่อแม่ผู้ปกครองป็นกลุ่มคนที่นักเรียนมักจะฟังฟังฟังทั้งการให้คำแนะนำและสนับสนุน อีกสิ่งหนึ่งที่อาจใช้ประสัมพันธ์ได้ก็คือ โอกาสในการจบแล้วมีงานทำ เพราะจากการเก็บข้อมูลในงานวิจัยพบว่า เป็นหนึ่งในแรงดึงดูดที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนอาชีวศึกษาทั้งของเด็กนักเรียนและผู้ปกครอง

อีกหนึ่งพื้นที่ที่ควรสร้างเสริมความเข้าใจ ความเกื้อกูล และภาพลักษณ์ที่ดีของอาชีวศึกษาก็คือ “ชุมชน” โดยเฉพาะชุมชนที่มีสถาบันอาชีวศึกษาตั้งอยู่ การเข้าไปประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนอาชีวศึกษาให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญ เข้าใจ และสามารถปรับเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อการเรียนอาชีวศึกษาจะช่วยให้ผู้ปกครองหรือนักเรียนในละแวกดังกล่าวเกิดความสนใจที่จะเลือกศึกษาต่อในระดับอาชีวศึกษาต่อไป จากผลการศึกษาในงานวิจัยนี้พบว่า สิ่งที่รัฐได้ดำเนินมาเกี่ยวกับโครงการที่ส่งเสริม

ให้อาชีวศึกษามีส่วนร่วมกับชุมชน เช่น Fix It Center ตลอดจนการที่สถาบันอาชีวศึกษาต่างคิดและจัดกิจกรรมที่เข้าไปช่วยเหลือชุมชนในด้านต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ดีที่ทำให้คนในชุมชนรู้จักและเข้าใจอาชีวศึกษามากขึ้น ดังนั้น ภาครัฐจึงควรส่งเสริมโครงการความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยอาชีวศึกษาและชุมชนต่าง ๆ ให้มากขึ้นและต่อเนื่อง โดยให้นักเรียนอาชีวศึกษาเข้าไปมีโอกาสในการนำความรู้และทักษะไปช่วยพัฒนาชุมชน ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กในชุมชนแต่ละแห่งได้รับการสนับสนุนการแสดงออกซึ่งความสามารถในสายวิชาชีพของตน และเปิดโอกาสให้ทางชุมชนและวิทยาลัยอาชีวศึกษาร่วมมือกันพัฒนาในสิ่งที่ตอบโจทย์ความต้องการในพื้นที่ตนเอง อีกทั้งยังจะเป็นการช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์อาชีวศึกษาในสายตาของคนในชุมชนว่า นักเรียนและแรงงานอาชีวศึกษาเป็นกำลังคนที่มีศักยภาพและมีความใส่ใจในการพัฒนาพื้นที่ของตนด้วย

ส่งเสริมศักยภาพสาขาการเรียนอาชีวศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่

Actor: รัฐและผู้กำหนดนโยบาย

จากผลการศึกษาวิจัยนี้พบว่า บริบทเชิงวัฒนธรรมและพื้นที่แต่ละแห่งมีความสำคัญและควรนำมาพิจารณาประกอบกับการส่งเสริมสาขาอาชีวศึกษาที่มีศักยภาพสูงในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ยกตัวอย่างเช่น การมีประเพณีแห่เทียนพรรษาที่จังหวัดอุบลราชธานี ทำให้นักเรียนอาชีวศึกษาในพื้นที่จังหวัดนี้มีฝีมือการแกะเทียนที่โดดเด่น และยังสามารถนำทักษะฝีมือนี้ไปประยุกต์กับการแกะสลักหิมะจนทำให้สามารถไปแข่งขันชนะในระดับนานาชาติได้แม้ว่าประเทศไทยจะไม่มีหิมะ เป็นต้น ดังนั้น ภาครัฐและผู้กำหนดนโยบายอาจมีการวางแผนหรือกลยุทธ์ในการส่งเสริมสาขาของอาชีวศึกษาในแต่ละพื้นที่ให้มีความเป็นเลิศที่แตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ที่มีศักยภาพเป็นต้นทุนพื้นฐานที่ดีอยู่แล้ว ซึ่งอาชีวศึกษาบางสาขายังสามารถขีดชูวัฒนธรรมเชิงพื้นที่ได้อีกด้วย ในการกำหนดความเป็นเลิศของสาขานั้น ควรมีการเข้าไปศึกษาหรือค้นหามุมปัญหาและวัฒนธรรมที่โดดเด่นของแต่ละพื้นที่ชุมชน/จังหวัด และดึงศักยภาพของแต่ละพื้นที่ออกมาให้ได้มากที่สุด นอกจากนี้ ยังควรศึกษาถึงข้อจำกัด มุมมอง ความคิด และวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ประกอบด้วย เพราะการไม่พิจารณารายละเอียดของคนและบริบทเฉพาะเชิงพื้นที่อาจส่งผลให้เกิดปัญหาหรืออุปสรรคต่อการกำหนดสาขาที่ตั้งใจจะเป็นสาขาที่เป็นเลิศในพื้นที่นั้น ๆ ได้ โดยยกตัวอย่างจากกรณีศึกษาสาขาการจัดการดูแลผู้สูงอายุดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะจากการถอดบทเรียนกรณีศึกษาจากสาขาการจัดการดูแลผู้สูงอายุ

หนึ่งในวิทยาลัยเทคนิคที่เป็นศูนย์ประสานงานการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา สาขาการจัดการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมประเภท New S-curve ในเขตพัฒนาพิเศษ ที่มีหลักสูตรมุ่งเน้นการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในการผลักดันให้ประเทศไทยเป็นอุตสาหกรรมการแพทย์แบบครบวงจร (Medical Hub) และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสังคมไทยที่ก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างบริบูรณ์ให้มีความความยั่งยืนนั้น มีความเป็นมาที่น่าสนใจและควรค่าแก่การศึกษา สืบเนื่องจากวิทยาลัยนี้ได้รับความร่วมมือจากภาคเอกชน และประสบความสำเร็จในการได้เซ็นสัญญาความร่วมมือกับต่างประเทศ (MOU) ให้เป็นผู้จัดทำหลักสูตรการบริบาลผู้สูงอายุตามแบบฉบับของ

ประเทศญี่ปุ่น แต่ท้ายที่สุดก็ประสบกับปัญหาและไม่สามารถเปิดให้เรียนได้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูผู้บริหาร วิทยาลัยเพื่อถอดบทเรียนกรณีศึกษาของสาขาการจัดการดูแลผู้สูงอายุนี้ เพื่อที่จะสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยที่ สนับสนุน อุปสรรคปัญหา และข้อเสนอแนะที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการสร้างความเข้มแข็งให้กับ หลักสูตรอาชีวศึกษาท้องถิ่นในอนาคต โดยเริ่มจากปัจจัยสนับสนุนที่ทำให้วิทยาลัยอาชีวศึกษานั้นประสบความสำเร็จถึงขั้นสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับต่างประเทศซึ่งมีดังต่อไปนี้

ปัจจัยที่ 1 การมีเครือข่ายแม่แบบที่ดี

การมีเครือข่ายแม่แบบที่ดีนับเป็นปัจจัยแรกที่ทำให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตร การมีเครือข่ายนำร่องหลักสูตรที่ประสบความสำเร็จอย่างมากก่อนในภูมิภาคอื่นทำให้เกิดการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ใน ระยะของการก่อตั้ง เช่น การช่วยร่างหลักสูตร และในระยะของการเตรียมเริ่มเปิดสอน เช่น ส่งวิทยากร/ บุคลากรมาช่วยในการสอนและอบรมครูในวิทยาลัยที่กำลังจะเปิดหลักสูตรใหม่ นอกจากนี้ การมีเครือข่าย แม่แบบที่ดีจะมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย เช่น ทางวิทยาลัยที่เปิดหลักสูตรที่หลังอาจจะ รับผิดชอบด้านการสอนภาคทฤษฎีและมีห้องปฏิบัติการเบื้องต้นให้ แต่หากต้องมีอุปกรณ์ที่ครบครันมากขึ้น อาจร่วมมือกับวิทยาลัยที่ก่อตั้งมาก่อนที่มีความพร้อมทางด้านอุปกรณ์เพื่อส่งนักเรียนไปเรียน และสุดท้ายคือ การส่งออกนักเรียนไปสู่ภาคเอกชนในการฝึกงานและ/หรือการส่งนักเรียนไปฝึกงาน ณ ต่างประเทศ โดย เครือข่ายในต่างประเทศมักเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ของภาคเอกชนที่มีเครือข่ายกับต่างประเทศ และการเข้า มาดูงานในประเทศไทยของผู้ที่อยู่ในแวดวงการศึกษาหรือธุรกิจในอุตสาหกรรมนั้น ๆ ที่เป็นชาวต่างชาติ

ปัจจัยที่ 2 การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ

การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ ตอนนั้นนโยบายอาชีวศึกษาคือเน้น ‘การสร้างคนสร้าง อาชีพ’ ไม่ว่าจะป็นอาชีพอะไรก็ตาม แต่การจะไปถึงจุดนั้นได้จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ที่ต่อเนื่อง ตั้งแต่การให้ความสนับสนุนให้เปิดการเรียนการสอนที่ตอบโจทย์ของประเทศและการส่งออกแรงงานคุณภาพ จากไทย การสนับสนุนหลักสูตรจากภาครัฐบาลที่ยั่งยืนและยาวนานติดต่อกันจะช่วยในการทำให้สังคมไทยได้ ตระหนักถึงปัญหาและช่องว่างแรงงานที่ยังขาดแคลนและจะมีแนวโน้มของความจำเป็นมากขึ้นในอนาคต เพื่อ เตรียมความพร้อมและรับมือกับการที่สังคมไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยอย่างจริงจัง

ปัจจัยที่ 3 การได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชน และการมีที่ฝึกงานแบบทวิภาคีที่เข้มแข็ง

การมีที่ฝึกงานในภาคเอกชนในการเรียนระบบทวิภาคีเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทั้งตัวนักเรียนและผู้ปกครอง นักเรียนให้ความสนใจ เพราะนอกจากจะเป็นจุดเด่นของหลักสูตรในการทำให้นักเรียนมีที่ฝึกงานได้เรียนรู้จาก องค์กรจริงแล้ว ยังฉายภาพของการมีงานทำเมื่อเรียนจบไปได้อย่างต่อเนื่องอีกด้วย ในกรณีศึกษานี้ ทาง วิทยาลัยได้เซ็นสัญญาความร่วมมือกับประเทศญี่ปุ่น ดังนั้น เมื่อนักเรียนนักศึกษาจบภาคการเรียนในหลักสูตร ของวิทยาลัยแล้วก็จะส่งไปฝึกงานที่โรงพยาบาลและสถานพยาบาลในประเทศญี่ปุ่น โดยขณะที่อยู่ต่างประเทศ นั้นนักเรียนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ อีกทั้งนักเรียนจะได้รับค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าที่พัก ค่าทำงานนอกเวลา (Overtime หรือ OT) ซึ่งนักเรียนจำนวนไม่น้อยที่มีเงินเก็บกลับมาจากการเดินทางไปฝึกงานนี้ หลังจากนั้น เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วก็สามารถจะเข้าทำงานตามเงื่อนไขข้อตกลงที่ทางวิทยาลัยได้ทำไว้กับภาคเอกชนเพื่อ

ใช้ทุน ในกรณีที่นักเรียนไม่สามารถเดินทางไปประเทศญี่ปุ่นได้ ก็สามารถที่จะเข้ารับการฝึกงานในโรงพยาบาล และสถานพยาบาลท้องถิ่นที่วิทยาลัยมีเครือข่ายได้เช่นกัน

อย่างไรก็ตาม หลักสูตรนี้ไม่สามารถเปิดเรียนได้สืบเนื่องจากประสบกับปัญหาของการไม่มีนักเรียน อาชีวศึกษาในท้องถิ่นสมัครเข้ามาเรียน ประกอบกับวิทยาลัยได้ประสบกับปัญหาอุปสรรคระหว่างทางของ การสร้างหลักสูตร ดังนี้

ปัจจัยที่ 1 ปัญหาการไม่ได้รับความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์จากโรงเรียนมัธยม

การที่ครูของวิทยาลัยอาชีวศึกษาไม่ได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนมัธยมให้เข้าไปประชาสัมพันธ์ หลักสูตร โดยมากหากได้รับโอกาสจากโรงเรียนมัธยมให้เข้าไปประชาสัมพันธ์ได้ก็จะอยู่ในคาบของวิชาแนะ แนว ซึ่งจะจำกัดเวลาให้ประชาสัมพันธ์ได้แค่ 15 นาที ด้วยระยะเวลาที่จำกัดทำให้นักเรียนไม่เห็นภาพรวมและ รายละเอียดของหลักสูตร อีกทั้งการขอเข้าไปประชาสัมพันธ์ในโรงเรียนบางครั้ง โรงเรียนให้โอกาสในการ ประชาสัมพันธ์กับนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 6 เท่านั้น ไม่ได้มีโอกาสในการเข้าไปประชาสัมพันธ์ในชั้นของนักเรียน มัธยมปีที่ 3 เพราะโรงเรียนคิดว่าเด็กนักเรียนในชั้นมัธยมปีที่ 3 ควรจะต้องได้รับการศึกษาต่อในสายสามัญ แต่ การได้รับโอกาสให้เข้าไปประชาสัมพันธ์ในชั้นมัธยมปีที่ 6 ได้เพราะเพื่อเป็นทางเลือกแก่เด็กที่ไม่อยากเรียนต่อ และสอบเข้ามหาวิทยาลัย ด้วยอุปสรรคในการประชาสัมพันธ์ที่เข้าไม่ถึงกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริงคือ เด็กนักเรียน ในชั้นมัธยมปีที่ 3 ทำให้ทางวิทยาลัยต้องเบนเข็มไปหานักเรียนจากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อรรถศาสตร์ (กศน.) แทน ซึ่งก็พอได้รับการตอบรับบ้างแต่ยังมีจำนวนนักเรียนไม่พอแก่การเปิดหลักสูตร

ปัจจัยที่ 2 ปัญหาผู้ปกครองไม่ให้เรียน

ถึงแม้ว่านักเรียนจำนวนหนึ่งอาจจะมีความสนใจในหลักสูตรอยู่บ้าง แต่เมื่อนักเรียนกลับไปปรึกษา ผู้ปกครอง ผู้ปกครองมักอยากให้เรียนในสายสามัญและ/หรือสายอาชีพที่จะเห็นความเจริญก้าวหน้าของบุตร แบบเป็นขั้นบันไดไปสู่ตำแหน่งหัวหน้าหรือนักบริหารได้ อีกคำถามหนึ่งที่ผู้ปกครองมักถามตัวบุตรคือการขาด ความเชื่อมั่นในตัวบุตรว่าจะสามารถดูแลผู้สูงอายุได้ดี เมื่อเทียบกับลักษณะของการประกอบอาชีพแบบอื่น ที่ตนเห็นว่าบุตรน่าจะทำได้ดีตามความถนัดของเขาได้ และหากตัวผู้ปกครองให้โอกาสศึกษาข้อมูลหลักสูตร เพิ่มเติมจากคำบอกเล่าของนักเรียน ผู้ปกครองมักต้องการเห็นหลักสูตรที่มีความพร้อมในเรื่องการเรียนการสอน มีห้องปฏิบัติการให้เยี่ยมชม หากไม่มีสิ่งเหล่านี้ก็จะลดความเชื่อมั่นของผู้ปกครองที่อยากจะส่งบุตรหลาน เข้าเรียน ถึงแม้ว่าหลักสูตรมีเครือข่ายและอ้างอิงกับสถาบันบริหารผู้สูงอายุในท้องถิ่น แต่ผู้ปกครองก็มักมี ความเชื่อว่าเป็นคนละส่วนกับการเรียนการสอน ทางวิทยาลัยควรจะต้องมีห้องปฏิบัติการที่รองรับเป็นของ ตนเอง ซึ่งหลักสูตรนี้อาจจะมีความแตกต่างจากหลักสูตรอื่น อาทิ เมคคาทรอนิกส์และหุ่นยนต์ ยานยนต์ ไฟฟ้า ที่สามารถแสดงเครื่องมือ อุปกรณ์และห้องปฏิบัติการของตนเอง ทำให้ทั้งนักเรียนและผู้ปกครองเห็นภาพได้ ชัดเจนขึ้นและดึงดูดให้อยากสมัครมาเรียน ซึ่งถ้าหลักสูตรการบริหารผู้สูงอายุสามารถมีห้องปฏิบัติการของ วิทยาลัยที่แสดงให้เห็นการดูแลผู้สูงอายุอย่างครบวงจรเหมือนกับระบบ OPD ของโรงพยาบาล เช่น มีที่วัด ความดัน มีเตียงนอน มีอุปกรณ์สำหรับการดูแลผู้สูงอายุ ก็น่าจะได้รับ ความเชื่อมั่นมากขึ้นในการจูงใจให้อยาก เข้าเรียนและเห็นภาพของอาชีพนี้ในอนาคต

ปัจจัยที่ 3 ปัญหาการขาดงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอจากภาครัฐ

ในการดำเนินการหลักสูตรยังต้องมีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น การจ้างบุคลากร ค่าอุปกรณ์ ทรัพย์สิน ค่าสาธารณูปโภค และค่าใช้จ่ายในการสร้างห้องปฏิบัติการ อาทิ ในหลักสูตรอุตสาหกรรมท่องเที่ยว สาขาบริการเชิงสุขภาพผู้สูงวัยควรจะต้องมีเครื่องวัดความดัน อุปกรณ์พื้นฐานในการตรวจร่างกาย หุ่นกายภาพจำลอง (Anatomy) เตียงผู้สูงอายุ ห้องน้ำผู้สูงอายุ และราวในการจับตลอดทาง เป็นต้น การขาดงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอจากภาครัฐทำให้ไม่สามารถมีเครื่องมืออุปกรณ์ขั้นพื้นฐานที่ครบกับจำนวนนักเรียนในหลักสูตร ซึ่งอุปกรณ์เหล่านี้มีค่าใช้จ่ายสูงเพราะเป็นเครื่องมือทางการแพทย์ โดยปกติควรมีอุปกรณ์อย่างน้อยเตรียมไว้ประมาณ 2 ชุด เพื่อให้เด็กได้สัมผัสของจริง และต้องอาศัยการลงทุนในการสร้างห้องปฏิบัติการพอสมควร

ปัจจัยที่ 4 ปัญหาหลักสูตรไม่ได้ตรงตามความสนใจของนักเรียน

ปัญหาหลักสูตรไม่ได้ตรงตามความสนใจของนักเรียน เกิดจากการที่เด็กในยุคสมัยใหม่นี้มองว่าหลักสูตรการจัดการดูแลผู้สูงอายุจะต้องเกี่ยวข้องกับไปดูแลคนวัยชราและผู้ป่วย ซึ่งภาพลักษณ์เหล่านั้นมีได้เป็นที่ดึงดูดเยาวชนไทย หากจะเปิดหลักสูตรแบบทวิภาคีก็จะทำได้ยาก เด็กนักเรียนในห้องถิ่นมักมีความใฝ่ฝันว่าจะประกอบอาชีพที่มีงานทำที่ได้เงินเดือนที่ดี หรือการมีงานที่ตนเองชอบ เป็นอิสระ ซึ่งภาพของความหลากหลายทางอาชีพเหล่านี้ส่งผลให้ดึงดูดเด็กมากกว่าการมาประกอบอาชีพที่ต้องดูแลผู้สูงอายุหรือผู้ป่วยติดเตียง ประกอบกับวัยของเด็กนักเรียนเอง เป็นวัยรุ่นที่อยากแสวงหาความรู้ใหม่ พบเพื่อนและพบปะผู้คน ภาพลักษณ์ในอาชีพนี้จึงยากที่จะดึงดูดวัยรุ่นไทย

ปัจจัยที่ 5 ภาพอาชีพในฝันของคนท้องถิ่นและเด็กเยาวชน

การสร้างหลักสูตรที่เชื่อมต่อให้เห็นภาพอาชีพในฝันของคนท้องถิ่นและเด็กเยาวชนนั้นก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในแต่ละท้องถิ่นเด็กนักเรียนที่เจริญเติบโตมาก็จะได้รับการหล่อหลอมภาพการประกอบอาชีพในอนาคตของตน ในกรณีของหลักสูตรนี้ที่ประสบความสำเร็จโดยมีนักเรียนและผู้ใหญ่มาลงเรียนคือ ในภาคอีสานที่ความเชื่อและการวาดภาพอาชีพที่ดีคืออาชีพที่ได้งานทำในต่างประเทศ ดังนั้น คนในท้องถิ่นจึงมีความต้องการตรงกับการประชาสัมพันธ์ของหลักสูตรที่ทำให้เห็นถึงโอกาสในการได้ไปฝึกงานในต่างประเทศ ในขณะที่หลักสูตรที่มีเนื้อหาและวิธีการสอนแบบเดียวกันอาจไม่ได้ดึงดูดความสนใจของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น การที่ท้องถิ่นนั้นมีความเชื่อว่า แรงงานอพยพในท้องถิ่นนั้นมักประกอบอาชีพเป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุผู้ดูแลผู้ป่วยติดเตียง ในขณะที่ในพื้นที่เดียวกันเด็กและเยาวชนกลับมุ่งหวังอยากไปทำงานเป็นผู้บริหารในโรงงาน อยากไปเป็นช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างเทคนิคทอริกส์ วิศวกร เพราะเห็นความก้าวหน้าของบุคคลในอาชีพเหล่านี้ที่อยู่ในชีวิตประจำวัน เพราะในจังหวัดของตนเป็นเขตนิคมอุตสาหกรรม เช่น ในภูมิภาคตะวันออกที่เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ที่เน้นอุตสาหกรรมเทคโนโลยี (High Technology)

ทางออกของครูผู้บริหารวิทยาลัย

จากกรณีศึกษาที่ได้สัมภาษณ์ครูผู้บริหารวิทยาลัยจะเห็นได้ว่า แต่ละปัจจัยสนับสนุนและปัญหาอุปสรรคมักมีความเกี่ยวพันกันกับนโยบายและงบประมาณของภาครัฐบาล ตัววิทยาลัยและเครือข่ายทางวิชาการและภาคเอกชน ผู้ปกครองและตัวของนักเรียน การจะเปิดและทำให้หลักสูตรสำเร็จจำเป็นต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบของปัจจัยเหล่านี้ การจัดการเรียนการสอนของสาขาการจัดการดูแลผู้สูงอายุในท้องถิ่นที่เยาวชน

อาจจะไม่ได้มีภาพฝันที่จะประกอบอาชีพในการบริหารผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะในการเรียนที่วิทยาลัยนั้น ๆ นักเรียนจะได้โอกาสการไปฝึกงานในต่างประเทศก็ตาม หรือเป็นอาชีพที่มีความขาดแคลนในอนาคตแน่นอน ทางออกจึงอาจทำเป็นหลักสูตรระยะสั้นที่ให้กลุ่มประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจมาฝึกอาชีพ กลุ่มคนที่ใกล้เกษียณอายุแล้ว รวมถึงคนที่ถูกเลิกจ้างงาน และกลุ่มแม่บ้านที่จะสนใจเข้ามาเรียน หากจะต้องปรับภาพลักษณ์เพื่อการจูงใจนักเรียนที่อยู่ในวัยเรียน ควรให้อาจารย์ที่วิทยาลัยพร้อมคนที่ประสบความสำเร็จกับวิชาชีพนี้มาแนะนำว่าการเรียนในสายอาชีพศึกษา สาขาการจัดการดูแลผู้สูงอายุนั้นคืออะไร มีรายได้และมีอนาคต มากุญให้เยาวชนในท้องถิ่นได้เห็นได้เข้าใจและเปิดโอกาสทำความรู้จักอาชีพใหม่ที่น่าสนใจ เมื่อเปิดหลักสูตรแล้วควรมีอุปกรณ์ห้องปฏิบัติการที่พร้อมการนำเสนอให้ผู้ปกครองและนักเรียนได้เยี่ยมชม รวมถึงการฉายภาพของรุ่นพี่หรือบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพนี้ทั้งในระดับประเทศที่สามารถต่อยอดควบคู่ไปกับการประกอบอาชีพอื่น ๆ และคนไทยที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพนี้ในต่างประเทศว่าเป็นอย่างไร เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับคนท้องถิ่น ผู้ปกครอง และสร้างแรงดึงดูดให้นักเรียนสนใจมาเรียน

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงอุตสาหกรรม. (2559). *ยุทธศาสตร์การพัฒนากอุตสาหกรรมไทย 4.0 ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)*.

<http://www.oie.go.th/assets/portals/1/fileups/2/files/Industrial Master Plan/thailandindustrialdevelopmentstrategy4.0.pdf>

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*.

<http://www.onec.go.th/index.php/book/BookView/1540>

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *เข้าใจสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับประชาชน และเข้าใจหลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา*.

<http://www.onec.go.th/th.php/book/BookView/1661>

สำนักนโยบายและแผนการอาชีวศึกษา. (2564). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2565*.

<https://bpcd.vec.go.th/Portals/19/bpcd65/report/1แผนปฏิบัติการประจำปีของ%20สอศ.%202565.pdf?ver=2565-02-25-115039-650>

สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ. (2562). *หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เรื่องที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ*. วิทยาลัยเทคนิคมินบุรี.

สำนักพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรอาชีวศึกษา. (ม.ป.ป.). *วิสัยทัศน์/พันธกิจ/อำนาจหน้าที่*.

<https://bpcd.vec.go.th/en-us/เกี่ยวกับเรา/วิสัยทัศน์พันธกิจอำนาจหน้าที่.aspx>

ภาษาอังกฤษ

European Commission. (2019). *Key competences for lifelong learning*.

<https://data.europa.eu/doi/10.2766/291008>

Thianthai, C. & Sutamchai, K. (2022). Skills that matter: Qualitative study focusing on the transfer of training through the experience of Thai vocational students. *Frontier in Education*. 7:897808. <https://doi.org/10.3389/feduc.2022.897808>

World Economic Forum. (2015). *New vision for education: Unlocking the potential of technology*. British Columbia Teachers' Federation.